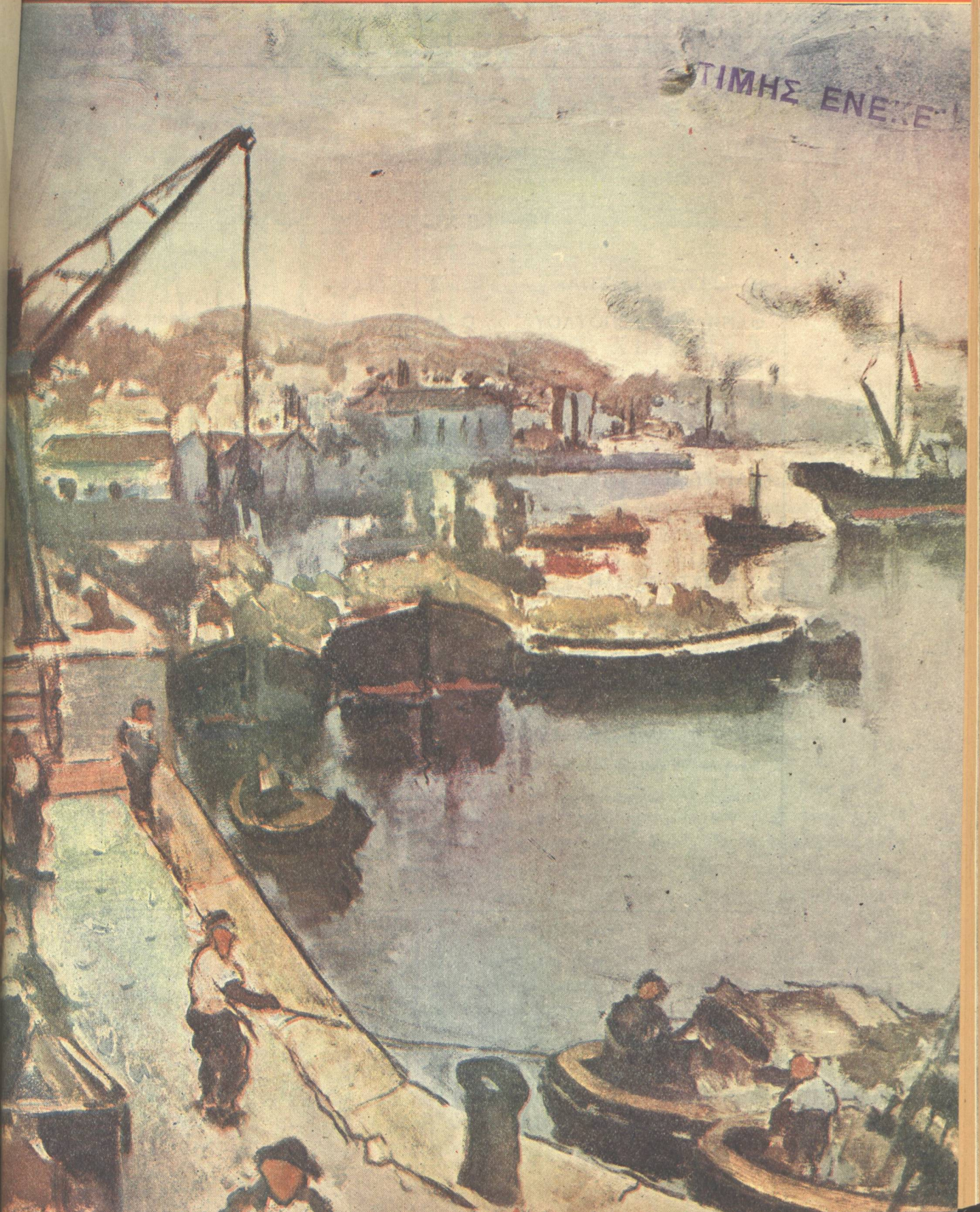

ΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Έργοστάσια, Βιομηχανία, Τράπεζαι, Νομικά πρόσωπα, Δήμοι—Κοινοότητες Δραχ. 25.000

Έργατικά Κέντρα, Όργανώσεις 12.000

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄, ΤΕΥΧΟΣ 50 — ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ — ΓΡΑΦΕΙΑ: «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» — ΤΗΛ. 64.105 — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1947

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»	Βαρύς χειμώνας.
ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ	‘Ο Άνδρέας Μιαούλης ως «ναυτόπαις».
ΣΠΑΛ	Στην καρδιά της δουλειάς.
ΗΣΙΟΔΟΥ (μετ. ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ)	‘Απ’ τὰ «Έργα και ‘Ημέραι».
ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ	‘Αλέξανδρος Μεντζικώφ.
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Τὸ ἀντίκρουσμα τῆς θάλασσης.
ΕΜΜΑΝ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ	‘Η λύτρωσις τῶν ἐργατῶν τῆς Δωδεκανήσου.
Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ	Φωνὴ ἀπ’ τὰ σύννεφα.
ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ	‘Η ψυχαγωγία τοῦ ἐργάτη.

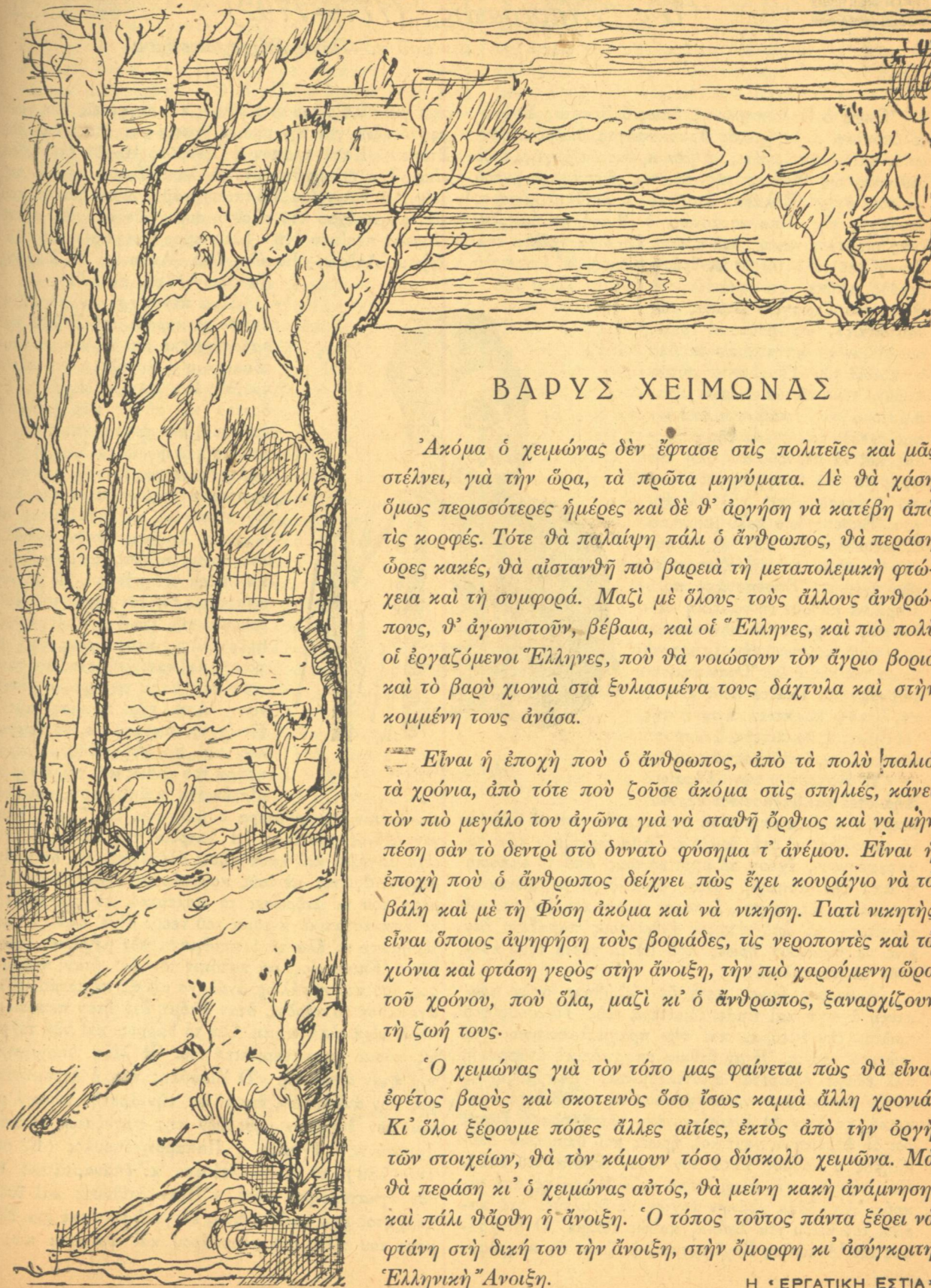
■ ■ ■

ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ — (Οἱ Προεδρικές ἐκλογές. — Ἡ Γεν. Συνέλευσις τῶν Ἠνωμένων Ἑθνῶν. — Τὸ πρόβλημα τῆς Παλαιστίνης.) — ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ. — ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ (Θέατρο — Κινηματογράφος — Βιβλία) — ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΣΤΑΓΡΟΛΕΞΟ — ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 1.000

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄ - ΑΡΙΘ. 5 - ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1947

ΒΑΡΥΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Άκόμα ὁ χειμώνας δὲν ἔφτασε στὶς πολιτείες και μᾶς στέλνει, γιὰ τὴν ὥρα, τὰ πρῶτα μηνύματα. Δὲ θὰ χάση ὁμως περισσότερες ἡμέρες και δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὶς κορφές. Τότε θὰ παλαίγη πάλι ὁ ἄνθρωπος, θὰ περάσῃ ὥρες κακές, θὰ αἰστανθῇ πῶς βαρεῖα τὴ μεταπολεμικὴ φτώχεια και τὴ συμφορὰ. Μαζὶ μὲ ὄλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, θ' ἀγωνιστοῦν, βέβαια, και οἱ Ἕλληνες, και πῶς πολὺ οἱ ἐργαζόμενοι Ἕλληνες, πὸν θὰ νοιώσουν τὸν ἄγριο βοριά και τὸ βαρὺ χιονιὰ στὰ ξυλιασμένα τοὺς δάχτυλα και στὴν κομμένη τοὺς ἀνάσα.

Εἶναι ἡ ἐποχὴ πὸν ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ τὰ χρόνια, ἀπὸ τότε πὸν ζοῦσε ἀκόμα στὶς σπηλιές, κάνει τὸν πῶς μεγάλο του ἀγῶνα γιὰ νὰ σταθῇ ὀρθος και νὰ μὴν πέσῃ σὰν τὸ δειτρί στὸ δυνατὸ φύσημα τ' ἀνέμου. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πὸν ὁ ἄνθρωπος δείχνει πὸς ἔχει κουράγιο νὰ τὰ βάλῃ και μὲ τὴ Φύση ἀκόμα και νὰ νικήσῃ. Γιατὶ νικητὴς εἶναι ὁποῖος ἀψηφήσῃ τοὺς βοριάδες, τὶς νεροποντὲς και τὰ χιόνια και φτάσῃ γερός στὴν ἀνοιξη, τὴν πῶς χαρούμενη ὥρα τοῦ χρόνου, πὸν ὄλα, μαζὶ κι' ὁ ἄνθρωπος, ξαναρχίζουν τὴ ζωὴ τοὺς.

Ὁ χειμώνας γιὰ τὸν τόπο μας φαίνεται πὸς θὰ εἶναι ἐφέτος βαρὺς και σκοτεινὸς ὅσο ἴσως καμιά ἄλλη χρονιά. Κι' ὄλοι ξέρουμε πὸσες ἄλλες αἰτίες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὀργὴ τῶν στοιχείων, θὰ τὸν κάμουν τόσο δύσκολο χειμῶνα. Μὰ θὰ περάσῃ κι' ὁ χειμώνας αὐτός, θὰ μείνῃ κακὴ ἀνάμνηση, και πάλι θάρθῃ ἡ ἀνοιξη. Ὁ τόπος τοῦτος πάντα ξέρει νὰ φτιάγῃ στὴ δική του τὴν ἀνοιξη, στὴν ὀμορφὴ κι' ἀσύγκριτη Ἑλληνικὴ Ἀνοιξη.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

Μὲ τὸ σσαδὶ καὶ μὲ τὸ νοῦ

Ὁ Ἀνδρέας Μιαούλης

Ὡς «Ναυτόπαις», (1779-1792)

Τοῦ κ. Πάνη Μιχαλοπούλου

Ὅπως ὁ Κολοκοτρώνης, ὅπως ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος, ὁ λεγόμενος Τουρκοφάγος, ὑπῆρξαν γενναῖοι καὶ τίμιοι ἐργάτες, ὁ μὲν πρῶτος τῆς γῆς, ὁ δὲ δεύτερος, ὡς ἰδρυτὴς τῆς πρώτης βιομηχανίας τοῦ χάρτου στὴν Ἑλλάδα, ἔτσι κι' ὁ ἐπιβλητικώτερος ναυάρχος τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Μιαούλης, ὑπῆρξεν ἕνας ὑπέροχος ναύτης στὰ πρῶτα ἐφηβικά χρόνια του. Γεννήθηκε τὸ 1769 ὡς Ἀνδρέας Βῶκος, κι' ἀπὸ πολὺ μικρὸς μπῆκε στὸ καράβι τοῦ Θεοῦ του Γεωργίου Στύπα, «ὡς ναυτόπαις», ὡς μούτσος, ὅπως συνήθιζαν νὰ κατατάσσονται ἔλα τὰ παιδιά τῶν Ὑδραίων κι' αὐτῶν ἀκόμη τῶν πλουσιώτερων ἐφοπλιστῶν, γιὰ νὰ παίρνουν ἀπὸ νῆπια σχεδὸν τὸν ἀγέρα τῆς θάλασσας καὶ νὰ περνοῦν ἀπ' ἑλθὴ τὴν ἱεραρχία τοῦ ἐπαγγέλματος, ἀπὸ τοῦ μούτσου μέχρι τοῦ πλοιάρχου. Ἐπρεπε ἀπὸ πολὺ μικρὰ νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὴν ἀγριότητα τῶν κυμάτων καὶ τὴν ἰδιοτροπία τῶν ἀνέμων. Ἐπρεπε ἀπὸ πολὺ μικρὰ νὰ μάθουν τὴ ναυτικὴ πειθαρχία, τὸ χειρισμὸ τῶν πανιῶν καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐμπορικὴ πείρα τῶν ταξιδιῶν. Ὅταν κάποτε ρώτησαν τὸν Γκαίτε ποῖά εἶνε ἡ καλλίτερη πρακτικὴ ἀγωγή τῆς νεότητος, ἡ καλλίτερη ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, ἀπήντησε μὲ τὰ ἐξῆς: — «Ἡ ἀνατροφή τῶν Ὑδραίων. Νησιῶτες καὶ θαλασσινοὶ πέρνουν μικρὰ τ' ἀγόρια τους μέσα στὸ καράβι καὶ τὰ θάζουν νὰ μεγαλώσουν στὴ δουλειά. Ἄμα ἀρχίζουν κατὶ νὰ καταφέρνουν, ἔχουν τὸ μερτικό τους ἀπὸ τὸ ἐμπόριο ἢ ἀπὸ τὴν ἀρπαγή. Ἐτσι σιγὰ σιγὰ μορφώνονται κουρσάροι ἀτρόμητοι, ἔμποροι γνωστικοί, θαλασσινοὶ τεχνίτες — κι' ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους παράξενο δὲν εἶνε νὰ θγαίνουν ἥρωες ποῦ μὲ τὰ χέρια τους κολοῦν τὰ πυρπολικά!..»

Ἀνώτερος ὕμνος ποτὲ δὲν ὑψώθηκε στὴν πρακτικὴ ἀγωγή καὶ τιμᾶει ιδιαίτερα τοὺς Ὑδραίους ποῦ πρῶτοι τὴν ἐφεύραν καὶ τὴν πραγματοποιοῦσαν στὰ νεώτερα χρόνια. Ἦταν θέβαια σπαρτιατικὴ ἀνατροφή, ἀλλ' ἔδωκε ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα: Ἐφαρμόζοντας αὐτὴν κατώρθωναν νὰ μορφώνουν τὰ παιδιά τους πρακτικά, κατόπιν δὲ ἀναδείχονταν τετραπέρατοι ἔμποροι οἱ ἀτρόμητοι ναυτικοί, ἥρωες ποῦ θαύμασεν ὁλόκληρος ὁ κόσμος κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Καὶ τὴν ἀγωγή αὐτὴ πῆρε κι' ὁ Μιαούλης ἀπὸ μικρὸς. Ἀπὸ δέκα χρόνων ἄρχισε νὰ δουλεύει στὸ καράβι τοῦ Θεοῦ του Στύπα, καθὼς εἶδαμε. Ὁ βιογράφος του Ἀντώνιος Σαχίνης, ποῦ μάζεψε τὴν πληροφο-

ρίες γιὰ τὸ βίο του ἀπὸ φίλους καὶ συγγενεῖς του, γράφει τὰ ἐξῆς γιὰ τὴν πρώτη θητεία του στὸ πλοῖο τοῦ Στύπα: «Κατὰ πρῶτον ὁ Ἀνδρέας 10 - 11 ἐτῶν ἡλικίας ἐναυτολογήθη μὲ τὸ λατινάδικον πλοῖον τοῦ Θεοῦ του Γεωργίου Στύπα, συγγάμβρου τοῦ πατρὸς του καὶ συμμετόχου τοῦ πλοίου, συνταξιδεύσας μετ' αὐτοῦ τέσσερα περίπου ἔτη» (Σύντομος βιογραφία τοῦ ναυάρχου Ἀνδρέα Μιαούλη ὑπὸ Ἀντωνίου Ν. Σαχίνη, Ναύπλιον 1882, σελ. 11).

Ἀνδρέας Μιαούλης

Δέκα πέντε χρόνων, τὸ 1784, ἄφησε τὸ καράβι τοῦ Στύπα καὶ κατατάχθηκε καὶ πάλι «ὡς ναυτόπαις» σ' ἄλλο πλοῖο, στὸ πλοῖο τοῦ Μιχάλη Χατζῆ-Μιχάλη, Ὑδραίου κι' αὐτοῦ καὶ μάλιστα ἐμπόρου, πλοιάρχου καὶ κουρσάρου μὲ φήμη. Μὲ τὸ Χατζῆ Μιχάλη ἔκανε μακρύτερα καὶ τολμηρότερα ταξίδια, πλεόντας ἑλθὴ τὴ Μεσόγειο κι' ἀράζοντας σὲ διάφορα λιμάνια, ὅπου γινώριζε ἀνθρώπους κι' ἀποκοτούσε γνώσεις καὶ πείρα τοῦ κόσμου. Μὲ τὸ νέο καπετάνιο ἔφθασε μέχρι τοῦ Καΐρου καὶ τῆς Τύνιδας, πολεμώντας πρὸς ἄλλους κουρσάρους τῆς Ἀφρικῆς καὶ κατηχοῦμενος στὰ ναυτικὰ πράγματα τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἀπὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔδειξε τὸν παράτολμο, τὸ θαρραλέο καὶ τὸ ριψοκίνδυνο χαρακτήρα του καθὼς καὶ τὴν ψυχραιμία ἐκείνη καὶ σύνεση, ποῦ τὸν συνώδευαν κι' ἀργότερα σ' ἄλη του τῆς ζωῆς. Ἦταν γεννημένος ναυτικός. Ἡ λατρεία τῆς θάλασσας τὸν εἶχε μαγέψει καὶ κατακτήσει ὁλόκληρο. Οἱ δὲ καθημερινὸι ἀγῶνες μὲ τοὺς κουρσάρους εἶχαν ἀναπτύξει μέσα του κι' ἀνδρώσει τὸ πολεμικὸ, τὸ φιλελεύθερο κι' ἐπαναστατικὸ πνεῦμα τοῦ νέου. Εἶχε ἔλα τὰ προτερήματα κι' ἔλα τὰ ἐλαττώματα τῶν μεγάλων ναυτικῶν: Ἐπὶ νεὸς, μὰ κατόπιν τόκοψε ἦταν παράφορος, ὅσο καὶ νηφάλιος, ἀνάλογα μὲ τὴν περιστάσεις, κι' ἀγαποῦσε τὸ κέρδος, ὅταν ἀκόμη δὲν ἦταν πλούσιος... Ἄλλ' εἶχε ἀπάνω ἀπ' ἔλα τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμη, ὡς κύρια χαρακτηριστικά του. Ἡ λέξη ὑποχώρηση τοῦ ἦταν ἀγνωστὴ. «Ὁ Μιαούλης ἦτο ὁ ἀτρόμητος τῶν ἀνθρώπων, ἐπιτείνων τὴν ἀρετὴν ταύτην μέχρι τῶν ἐσχάτων μεθορίων τῆς φρονήσεως καὶ τῆς ἀφροσύνης» ἔγραψε ὁ Παπαρρηγόπουλος (Ε, σελ. 785 - 789): τὸ δὲ φιλελεύθερο κι' ἐπαναστατικὸ δὲν τὸν ἐγκατέλειψαν ποτέ. «Ἦταν ἀτίθασος καὶ ἀπειθήρχητος ἀπὸ παιδί», ὅπως ἔλεγε ὁ πατέρας του. Εἶχε μέσα του κατὶ τοῦ κουρσάρου καὶ φαίνεται πῶς ἡ

ἐφηβικὴ του μόρφωσις ἦταν κουρσάρικη. Κι' αὐτὸ δεῖχεται ἀπὸ πολλὰς νεανικὰς πράξεις του:

Ὅταν ὁ Λάμπρος Κατσώνης ἐμφανίστηκε στὴς ἑλληνικὰς θάλασσες, τὸ 1788, καὶ παρακινούσε τοὺς πάντας σ' ἐπανάσταση ἐναντίον τῶν Τούρκων, τότε κι' ὁ Μιχάλης Χατζῆ-Μιχάλης ἄρπαξε τὸ πλοῖο τοῦ πατρὸς του κι' ἔχοντας μαζί του καὶ τὸ Μιαούλη ἔσπευσε νὰ βοηθήσει καὶ συντρέξει τὸν Κατσώνη στὰ «κουρσα του». Ὁ βιογράφος του τὸ ἀναφέρει χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξη: «Ὁ Μιαούλης ἦγε τὸ 16 (;) ἔτος τῆς ἡλικίας του... Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τῶν ληστοπειρατικῶν Γουλιέλμου (Τριπολίτη) καὶ Ἀνδρούτσου, ὁ Μιχάλη Χατζῆ-Μιχάλης ἐφαρπάσας τὸ πλοῖο τοῦ πατρὸς του καὶ συνεταιρισθεὶς μετὰ τῶν ἄνω ληστοπειρατικῶν καὶ τοῦ Κατσώνη, παρέλαβε μεθ' αὐτοῦ καὶ τὸν φίλον του Ἀνδρέαν Μιαούλην καὶ ἐληστοπειράτουσαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου... Ἐνεκα δὲ τῆς μετὰ τῶν ληστοπειρατικῶν ἐκστρατείας του ὁ πατήρ του ἐκάλεσε αὐτὸν Μαγιδρὸ Λάμπρο» (σελ. 11). Καθ' ἑλθὴν αὐτὴν τὴν περίοδο τῆς ἐφηβικῆς ζωῆς του ὁ Μιαούλης ὑπηρετοῦσε ὡς «ναυτόπαιδα» στὰ καράβια τοῦ Στύπα καὶ τοῦ Χατζῆ Μιχάλη μετέχοντας σ' ἔλα τὰ «κουρσα τοῦ τελευταίου», ἕως ὅτου ὁ Κατσώνης τὸ ἄφησε τὸ Αἶγαίο κι' ἀναχώρησε γιὰ τὴ Ρωσσία τὸ 1792.

Ὁ Μιαούλης, γιομάτος ναυτικὴ καὶ ζωικὴ πείρα, ὕστερα ἀπὸ τόσες περιπέτειες, γύρισε κι' αὐτὸς στὴν Ὑδρα. Δὲν γνωρίζουμε τὸ χρόνο, ἀλλὰ θάταν τοῦλάχιστον 22 χρόνων, ἂν ὄχι καὶ μεγαλύτερος. Ἡ φήμη του ὡς ἀτρόμητου καὶ πειραματισμένου ναύτη εἶχε προηγηθεῖ κι' ἀμέσως ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ τὸν ἐνισχύσει οἰκονομικῶς. Ἦθελε ν' ἀρχίσει τὸ ναυτικὸ του στάδιο ὡς ἀνεξάρτητος πιά πλοίαρχος. Ὁ πατέρας του, δύσπιστος πάντα, ἀνάθεσε στὸν ἄλλο του γιό, τὸν Ἀντώνη, τὴν διοίκηση τοῦ μικροῦ λατινάδικου πλοίου, ποῦ κατεῖχε, κι' ἔστειλε μαζί του καὶ τὸν Ἀνδρέα δοκιμαστικῶς στὴ Χίο γιὰ νὰ πούλησουν τὸ φορτίο του μὲ στάρια. Ἄλλ' ὁ Μιαούλης διαφώνησε μὲ τὸ μεγαλύτερο ἀδελφὸ του στὴ Χίο κι' ἀφοῦ τὸν ἔδειρε, πῆρε τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν πούληση τοῦ φορτίου κι' ἀγόρασε ἕνα θαυμάσιο καράβι ἀπὸ κάποιον Τουρκοκρητικὸ. Τὸ πλοῖο ὀνομαζόταν «Μιαούλ» κι' ἀπὸ τότε ὁ Ἀνδρέας ἄλλαξε τὸ ἀρχικὸ του ὄνομα κι' ἀπὸ «Βῶκος» τὸ μετέβαλε σὲ «Μιαούλης». Αὐτὴ εἶνε ἡ

πραγματικὴ ἱστορία τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ποῦ δοξάσθηκε κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ὡς Ἀνδρέας Μιαούλης. Ὁ ἴδιος πρῶτος βιογράφος τοῦ ναυάρχου γράφει καὶ πάλι τὰ ἐξῆς ἀντλώντας πάντοτε τὴν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων ἀπὸ ἀθηνεϊκὰς πηγές:

«Μετ' ὀλίγον ὁ Μιαούλης, ἐπανελθὼν εἰς Ὑδραν, μετέβη μὲ τὸ πατρικὸν του λατινάδικον, τὸ διοικούμενον παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου, εἰς Χίον, ἔνθα ἐπώλησεν τὸ εἰς σῆτον φορτίον του. Εἰς Χίον εὐρισκόμενος ἔδειρε τὸν ἀδελφόν του Ἀντώνιον καὶ κατακράτησας τὰ κεφάλαια τοῦ πατρικοῦ πλοῦτου, ἠγγράσθη δι' αὐτῶν κρητικὸν τι πλοῖον ὀνομαζόμενον «Μιαούλ», ἐξ οὗ καὶ Μιαούλης... Πλουτήσας ἀργότερον ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα του τὸ χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ εἶχεν ὑφαρπάσει, νέος ὡς ἀνωτέρω εἴρηται...» (σελ. 12).

Μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, μέχρι τοῦ 1792 πιθανῶς, ὁ Μιαούλης δὲν ὑπηρετήσε στὰ καράβια παρὰ σὰν μικρὸ ναυτόπουλο, μετέχοντας σ' ἔλας τὴς ἐπικίνδυνες θαλασσινὰς περιπέτειες τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἦταν ἡ ναυτικὴ ἀγωγή τῆς ἐποχῆς, ποῦ τόσον ὕμνησε ὁ Γκαίτε. Δὲν ἦταν γιὰ τοὺς Ὑδραίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιῶτες προσβολὴ ἢ λόγος ἠθικῆς ὑποτιμήσεως, πῶς τὰ παιδιά τους ὑπηρετοῦσαν ὡς μούτσοι, πάνω σὲ κουρσάρικα καράβια ἢ σ' ἄλλα ὄχι πειρατικά. Ἀρκεῖ πῶς ἔκαναν παράτολμα καὶ κερδοφόρα ταξίδια, ἀπὸ τὰ ὅποια πειραματίζονταν τὰ παιδιά τους γιὰ τὸ μέλλον. Μέσα σὲ τέτοια ταξίδια διαμορφώθηκε κι' ὁ χαρακτήρας τοῦ Μιαούλη στὰ νεανικά του χρόνια. Ὁ ναυτικὸς ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Ράδος προσπάθησε νὰ ἀλλοιώσει τὴν βιογραφία τοῦ Μιαούλη πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση σὲ ἀξιόλογο ἔργο του: (Ὁ Μιαούλης πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως, 1908). Ἀλλὰ τὰ γεγονότα μιλοῦν μόνον τους, ὅπως μᾶς τὰ διηγῆθηκαν οἱ στενότεροι φίλοι, συνεργάτες κι' ὑπασιπιστῆς του. Νομίζουμε μάλιστα, πῶς ὁ Μιαούλης θὰ μᾶς ἦταν ἀκατανόητος ἂν δὲν γνωρίζαμε τὴν νεανικὴν του δρᾶση. Πῶς θὰ ὀδηγοῦσε στόλους καὶ θὰ κατάναιε δίκροτα καὶ τρίκροτα καὶ θὰ νικούσε μὲ τὰ μικρὰ πλοῖα τῆς πατρίδος του, ἂν δὲν εἶχε μαθητεῦσει στὸ μεγάλο σχολεῖο τῶν πειρατικῶν ἀγῶνων, ἂν δὲν εἶχε ὑπηρετήσῃ νέος κάτω ἀπὸ τὸ φοβερὸ ἐκεῖνο κουρσάρο, τὸν τρόπο τοῦ Αἰγαίου, τὸ μαγγιόρο Λάμπρο Κατσώνη;

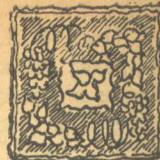
ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπὶ τὴν καρδιά τῆς δουλειᾶς

Πρωῖνὲς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ

Σφυρίζουν καὶ τώρα οἱ φάμπρικες στὸν Πειραιᾶ. Σφυρίζουν πρωῖ καὶ βράδυ. Δὲ σφυρίζουν ὅμως ὅπως πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ὁ ἦχος τους, βέβαια, εἶν' ὀλί-

διος — δὲν ἄλλαξε καθόλου. Ἡ διαφορὰ ὅμως δὲ βρίσκεται στὸ χρῶμα, στὴν ποιότητα τοῦ ἤχου, ἀλλὰ στὴν ποσότητα. Μιά φάμπρικα, ἢ ὅποιαδήποτε φάμπρικα, σφύριζε πρώτη. Κ' ὕστερα κι' ἄλλη, ἄλλη, πολλές, ἕνα σωρὸ, μιὰ συναυλία παράξενων ἤχων. Ξέσκιζαν τ' αὐτιά τοῦ ἀμύητου, στὰ ὑπάτα μυστήρια τῆς ἐνέργειας καὶ τῆς δραστηριότητος. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως τοῦ μόχθου τὸ ἔβρισκαν γλυκὸ τὸ σφύριγμα αὐτό:

— Γλυκὸ πρωῖ — μιὰ φάμπρικα μακρόσυρτα σφυρίζει τὴν ἡσυχία ἄγρια τὴ θολὴ ζηλόφθονα ξεσκίζει. Σὲ λίγο παίρνουν τὸ σκοπὸ κι' οἱ ἄλλες κι' ἀρχινᾶνε τὰ μάτια ποὺ βασίλευσαν στὸν ὕπνο, ἄχ, πὼς ξυπνᾶνε...

Κι' ἀμέσως ξεχύνονταν ἀπὸ συνοικιακὰ δρομάκια οἱ ἄνθρωποι μὲ τίς μπλὲ μπλουζες, μὲ τίς ναυτικές φανέλλες καὶ μὲ τίς γαλάζιες ξασπρούλες φόρμες τους. Οἱ μινιδόροι, οἱ θερμοστατάδες, οἱ ἐφαρμο-

στές, οἱ καζαντζήδες, οἱ ναυπηγοί, οἱ ξυλουργοὶ μὲ τὰ ἐργαλεῖα στὸ χέρι, οἱ παραδομαραγκοί, οἱ ματσακονιστάδες, κι' ἕνα σωρὸ ἄλλος κόσμος. Σμίγανε στοὺς μεγάλους δρόμους σὰν τὰ παραπόταμα καὶ πλημμύριζαν τὴν πόλη ὀλόκληρη μὲ ζωὴ. Κι' ἔπειτα ἀνέβαιναν οἱ καπνοὶ ἀπ' τίς θεόρατες καμινάδες. Ἔσμιγαν μὲ τὴν πρωῖνὴν ἀχνη καὶ μουτζούρωναν τὸν πρωῖνὸ καταγάλανο οὐρανό. Ἦταν τὸ θυμίαμα τοῦ ἐντατικού μόχθου πρὸς τὸν Ὑψιστο. Κι' ἀρχίζαν κι' οἱ μανοῦδρες τῶν τραίνων καὶ τῶν βαποριῶν. Τὰ βαπόρια στὸ ἐλιμάνι — ἀπ' τὸ μεγαλύτερο μὲ ἴτις δυὸ καὶ τρεῖς τοιμινιέρες, μέχρι καὶ τὴ μικρότερη ρυμούλκα — φτύναν ἀτμούς ἀνάμικτους μὲ καπνὸ καὶ σήκωναν ἄγκυρα.

Καὶ παντοῦ, ἕνα πανδαιμόνιο. Μιά πόλη — μηχανή. Μηχανὴ μεγάλη μὲ τὰ γρανάξια τῆς, μὲ τὰ σιδηρικά τῆς, μὲ τὸ ρυθμικὸ καὶ ἄρρυθμο σφυροκοπάνημα, μὲ

τίς τροχαλίες, τὰ δίντζια καὶ τὰ φουρνέλλα τῶν χυτηρίων. Καὶ πρὸ παντὸς μὲ τίς σειρήνες τῶν ἐργοστασίων τῆς ποὺ ἀπὸ πολὺ πρωῖ ἐσήμαιναν τὴν προετοιμασίαν γιὰ τὴν ἐναρξὴ τῆς εἰρηνικῆς μάχης...

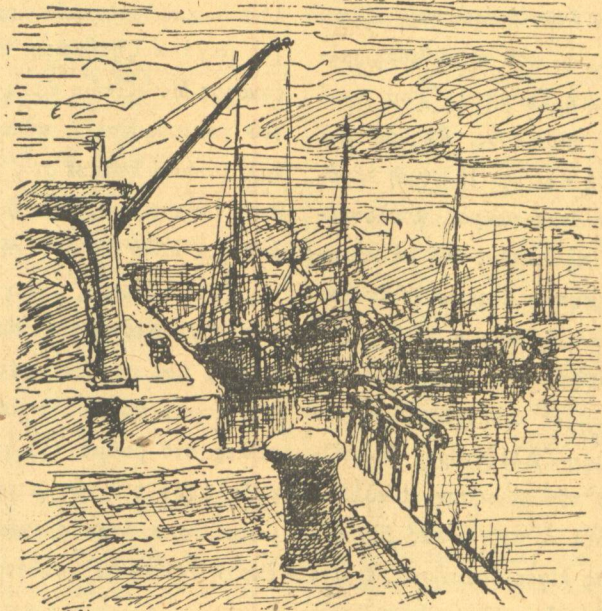
Σφυρίζουν καὶ τώρα οἱ φάμπρικες στὸν Πειραιᾶ. Δὲ σφυρίζουν ὅμως ὅπως τότε. Ἡ λαίλαπα τοῦ πολέμου τὴ γονάτισε τὴν κυφὴλη αὐτὴ τῆς ἐργασίας, τῆς κουτσούρεψε τὰ φτερά. Σὰν ν' ἀνορθώνεται ὅμως τώρα τελευταῖα — ν' ἀναμετρᾷ τίς δυνάμεις τῆς καὶ νὰ ζυγιάζεται γιὰ τὸ πέταγμα τῆς. Τὸ μεγάλο τῆς πέταγμα γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ζωῆς!

Κατεβαίνουν καὶ τώρα τὰ ποτάμια πρωῖ-πρωῖ, μὲ τὸ σφύριγμα τῆς μπουρουνάδας. Κατεβαίνουν καὶ ἐνώνονται στὶς κεντρικὲς ἀρτηρίες. Ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ κατηγορίας. Ἐργάτες καὶ ἐργάτριες. Τοῦ ἐργοστασίου καὶ τοῦ λιμανιοῦ, ἐφαρμοστές, ἐργοδηγοὶ καὶ ματσακονιστάδες. Καπνεῦδες καὶ κλωστηροῦδες, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι τοῦ γραφείου καὶ τῶν καταστημάτων. Παλαμηδίου — Ρετσίνα — Μαυρομιχάλη — Γεωργίου Α'.

— Ἀκτὴ Μιαούλη! Δρόμοι ποὺ κατακλύζονται, κεντρικὲς ὀδικὲς ἀρτηρίες μὲ ζωὴ. Ἡ ἐνάργεια καὶ ἡ θέληση ὑπάρχουν. Δὲν κινεῖται ὅμως ὅλες οἱ μηχανὲς καὶ δὲ δουλεύουν ὅλα τὰ ἐργοστάσια. Τὸ λιμάνι τὸ

ἴδιο. Ἄνασυγκροτεῖται σιγὰ-σιγὰ — παίρνει τὴ φόρμα τοῦ τῆ συνθησιμένη. Μπήχαν κι' οἱ δέστρες οἱ μαντεμένιες ἀκόμη στὶς προκυμαῖες — στὴ Ζέα ξεκαθαρίστηκαν ὅλα τὰ ἐρείπια τῶν βομβαρδισμῶν. Δὲν ὑπάρχουν ὅμως τὰ δάση τῶν καταρτιῶν καὶ τῶν ἰστίων ποὺ ὑπῆρχαν ἄλλοτε. Λίγα — μετριοῦνται στὰ δάχτυλα — εἶνε τὰ βαποράκια. Λίγα εἶνε ἀκόμη καὶ τὰ ἰστιοφόρα κι' οἱ ρυμούλκες ποὺ ἄλλοτε κατακλύζανε τὴ Ζέα καὶ τοῦ Σαθέρου. Κ' οἱ φάμπρικες ποὺ σημαίνουν τὴν ἀνάγκη τοῦ ξεκουράσματος καὶ εἰδοποιεῖ τὸ δειλινὸ γιὰ τὸ σταμάτημα τῆς καθημερινῆς μάχης ἐπαληθεύουν τὸ στίχο:

Ἄργα — ἀργά, μονότονα καὶ σὰν λυπητερά οἱ φάμπρικες σφυρίζουνε στὸ σούρουπο βαθεῖα κι' οἱ καμινάδες φτύνουνε τὸν ὕστερον καπνὸ τους...

Σύντομα ὅμως — δὲν μπορεῖ νὰ γίνει κι' ἄλλοιῶς — ὁ Πειραιᾶς θὰ ξαναβρῆ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ λιμάνι του θὰ γεμίσει πάλι, κι' οἱ καμινάδες του, ὅλες οἱ καμινάδες του, θ' ἀνεβάζουν ὡς τὰ μεσοῦρανα τὸν ἀνασασμὸ τῶν μηχανῶν τους.

ΣΠΑΛ

Ἡ ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ ποίηση

ἈΠΟ ΤΑ “ἜΡΓΑ ΚΑΙ ἩΜΕΡΑΙ,, ΤΟΥ ΗΣΙΟΔΟΥ

Τὰ γνωστικὰ ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ, λαφρόμυαλέ μου Πέρση, Κακία ἂν θέλῃς εὐκόλα καὶ ἀρμαθιαστὰ τὴν παίρνεις. Ὁ δρόμος εἶν' εὐήλατος κι' εἶναι κοντὰ ἡ μονὴ τῆς! Ὅμως ἐμπρὸς στὴν Ἀρετὴν ἔχουν ἰδρωτὰ βάλει οἱ ἀθάνατοι, καὶ μακρυνὸς ἀνήφορος σ' ἐκείνη πηγαίνει, στὴν ἀρχὴ τραχύς· μόν' ἄμα κανεῖς φθάση στὴν κορυφή, τότε εὐκόλος ὁ πρὶν δύσκολος εἶναι. Ἐκεῖνος εἶν' ὁ ξώπρωτος, ποὺ μόνος του ὅλα ξεύρει καὶ σύμφορα στοχάζεται γιὰ τώρα καὶ κατόπι· κι' ἐκεῖνος πάλι εἶναι καλὸς ποὺ ἀκούση τοῦ φρονίμου. Ὅμως ἐκεῖνος ποὺ οὐτ' αὐτὸς νοῦν ἔχει κι' οὐτ' ἀκούει τοῦ γνωστικοῦ οὔτε πείθεται, αὐτὸς ἀχρεῖος εἶναι.

Μόν' ἐσὺ πάντοτ' ἐνθυμοῦ τὸ τί σου παραγγέλλω κι' ἐργάζου, Πέρση εὐγενικέ, γιὰ νὰ μισᾷ σε ἡ πείνα κι' ἡ σεβαστὴ νὰ σ' ἀγαπᾷ ἡ Δήμητρα ἡ ὤραια καὶ νὰ γεμίξῃ σου ἀπὸ Βιὸς τὸ θέρος τὴν καλύβη. Ἡ πείνα εἶναι συντρόφισσα τᾶνθρώπου τ' ἀκαμάτη γιὰτὶ οἱ θεοὶ κι' οἱ ἄνθρωποι μισοῦν τὸν σταυροχέρη, ποὺ ζῆ παρόμοιος στὴν ὄκνια μὲ τοὺς ἀργούς κηφήνες, ὅπου χαλοῦν τὸν κάματο τῶν μελισσῶν καὶ τρώγουν. Μον' ἐσὺ, Πέρση, δούλευε κι' ἀγάπα τὴν δουλειὰ σου γιὰ νᾶναι τὰ κελάρια σου Βιὸς ὁμορφο γεμάτα. Μὲ τὴν δουλειὰ κερδίζομε καὶ πρόβατα καὶ πλοῦτη.

ΜΕΤΑΦΡ. ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Ἡρωες τῆς δουλειᾶς

Ἀλέξανδρος Μεντζικώφ

Ὁ μικρὸς κουλουροσώλης
αὐτὸ ἔβρινε ἀντιβασίλειος

Ὁ Πέτρος ὁ Μέγας, ὅταν ἦταν ἀκόμῃ πρίγκηπας, ἔκαμε μιὰ περίεργη γνωριμία, πού ἦταν πεπρωμένο νὰ παίξει μεγάλο ρόλο στὴ ζωὴ του. Ἐνα πρωτὸ ἐνῶ συνεδρίαζε μὲ πολλοὺς ἀυλικούς, ἄκουσε μιὰ φωνή, πού τοῦ σταμάτησε τὴ σκέψη. Ἡ φωνὴ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ ἦταν ἓνας μικρὸς κουλουροπώλης πού διαλαλοῦσε τὴν πραμάτεια του μὲ νόστιμα λόγια κι' ἀστεῖα. Ὁ πρίγκηπας ἔστειλε κι' ἔφεραν τὸ παιδί στὴν αἴθουσα τῶν συνεδριάσεων, τὸ δέχτηκε καλὰ καὶ τὸ ἄφησε ν' ἀπαντήσει στίς ἐρωτήσεις πού τοῦ ἔκαναν οἱ ἀυτικοί. Ὁ μικρὸς κουλουροπώλης δὲν τᾶχασε. Εἶπε τ' ὄνομά του, — Ἀλέξανδρος Μεντζικώφ, — ἀποκρίθηκε σὲ ὅ,τι τὸν ρώτησαν οἱ ἀυτικοί κι' ἐτοιμάστηκε νὰ φύγει. Μὰ ὁ πρίγκηπας δὲν τὸν ἄφησε. Τοῦ ἔκαμε κι' αὐτὸς λίγες ἐρωτήσεις, ἔμεινε πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἐξυπνάδα του κι' ἔδωσε ὁδηγίες σ' ἓναν ἀυλικό. Ὁ μικρὸς δὲ θὰ γύριζε πιά στοὺς δρόμους νὰ πουλάει κουλούρια. Ὁ ἀυλικὸς ἐπῆρε τὸ παιδί, τὸ πῆγε στὸ τάγμα τῶν σωματοφυλάκων, πού μόλις εἶχε ἰδρυθεῖ, καὶ τὸ ἔκαμε συνάδελφο... τοῦ τσάρου! Γιατὶ ὁ πρίγκηπας, πού σὲ λίγο ἔγινε τσάρος, τσάρος Πέτρος ὁ Μέγας, ἦταν γραμμένος κι' αὐτὸς στὸ ἴδιο τάγμα πού ὑπηρετοῦσε ὡς τυμπανιστής.

Ἐκεῖ, στὸ τάγμα τῶν σωματοφυλάκων, ὁ μικρὸς Μεντζικώφ, μολονότι ἀγράμματος, ἔδειξε ἐξαιρετικὴ ἐξυπνάδα, τόλμη καὶ ἐργατικότητα, κέρδισε ἀκόμα περισσότερο τὴ συμπάθεια τοῦ πρίγκηπα κι' ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἔγινε ὁ ἀχώριστος φίλος του, καὶ στὸ Κρεμλίνο, τὸ αὐτοκρατορικὸ πάλαι τῆς Μόσχας, καὶ στὸ Πρεομπραζίνσκυ, στὴν ἐξοχὴ δηλαδή ὅπου γύμναζε ὁ Πέτρος τὸ νεοσύστατο τάγμα, καὶ παντοῦ.

Ὁ πρίγκηπας δὲν ἄργησε νὰ γίνεαι τσάρος. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἄφησε ἀπὸ κοντά του τὸ νεαρὸ φίλο καὶ προστατευόμενό του, πού ἐκτιμοῦσε τώρα τὸ σπάνιο μυα-

λό του καὶ τὸν συμβουλευόταν σὲ δύσκολες ὥρες καὶ γιὰ μεγάλα ζητήματα τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Μεντζικώφ ἦταν πιά τὸ πιδέμπιστο πρόσωπο τοῦ τσάρου. Καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτὴ εὐνοια καὶ ἐμπιστοσύνη ἔφτασε στίς μεγαλύτερες ἐκδηλώσεις της, ὅταν ὁ Μεντζικώφ ὀλωσδιόλου τυχαῖα ἔσωσε τὸν τσάρο ἀπὸ μιὰ πολὺ ἐπικίνδυνη συνωμοσία παλατιανῶν.

Τότε ὁ Πέτρος ὁ Μέγας ἦταν μόλις δέκα ἔφτα χρόνων. Οἱ συνωμότες φυλακίστηκαν ἢ θανατώθηκαν, ἔγιναν πολλὲς καὶ μεγάλες μεταβολές στὴν αὐλὴ κι' ὁ νέος Μεντζικώφ προδιβάστηκε γιὰ τίς ἐξαιρετικὲς του ὑπηρεσίες στὸ βαθμὸ τοῦ ὑπολοχαγοῦ στὸ λόχο τῶν πυροβολητῶν τοῦ τάγματος τῶν σωματοφυλάκων Πρεομπραζίνσκυ, ὅταν ὁ τσάρος ἦταν στὸν ἴδιο λόχο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μὲ κατώτερο βαθμὸ!

Ἀπὸ τότε ἀκολουθεῖ ραγδαία ἡ σταδιοδρομία τοῦ Μεντζικώφ, πού εἶχε ἀνέβει πιά καὶ ἔφτασε ὡς τὸ παλάτι καὶ δὲν ἄργησε νὰ γίνεαι καὶ ἀντιβασίλειος, ἀφοῦ βοήθησε πρῶτα τὸν αὐτοκράτορα καὶ φίλο του σὲ πολλὲς δύσκολες στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ πολιτικὲς περιπέτειες κι' ἀφοῦ ἔπαιξε ἓνα μεγάλο ρόλο στίς ὑποθέσεις τοῦ κράτους.

Ὡστόσο, τὸ τέλος τοῦ Μεντζικώφ δὲν ἦταν καλὸ. Ἐκαμε λάθη, ζαλιστήκε ἀπὸ τὰ χρήματα, βασάνισε τὸ ρωσικὸ λαὸ καὶ πέθανε ἐξόριστος στὴ Σιβηρία. Ὁλ' αὐτὰ εἶναι τὸ δεύτερο μέρος ἑνὸς βιβλίου, ἀπίστευτα ἐκπληκτικοῦ. Καὶ δὲν ἀλλάζουν τίποτα ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος, πού εἶναι τὸ μοναδικὸ ἀνέκδοτο ἑνὸς παιδιοῦ τοῦ λαοῦ σὲ ὕψη καὶ σὲ δόξες μυθικὲς, μὲ τὴν ἐξυπνάδα του καὶ μὲ τὴν ἐργατικότητά του. Ὅταν ὅμως ἡ ἐξυπνάδα του ἔγινε ἄγονη δύναμη καὶ ὅταν ἡ ἐργατικότητά του ἄρχισε νὰ σκορπίζει τὸ κακό, ὁ ἥρωας αὐτὸς τῆς δουλειᾶς ἔπεσε ἀπὸ τὴν κορυφὴν του καὶ δὲν ξανακούστηκε.

Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Τὸ ἀντίκρουσμα τῆς δάλασσας

Τοῦ κ. Πάνου Λωᾶρα

Τὸ ἀτέλειωτο βαθυγάλανο νερὸ πού περιδρέχει τὴν προνομιούχο χώρα μας ἄσκησεν ἀνέκαθεν μιὰ μεγάλη ἐπίδραση στὴν ψυχὴ τοῦ Λαοῦ μας.

Ὅλες του σχεδὸν τίς πολυσύνθετες ψυχικὲς καταστάσεις τίς ἀπεικόνισεν ὁ Λαὸς αὐτὸς παίρνοντας εἰκόνες συμβολικὲς ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τίς χαρὲς του, τίς λύπες του, τοὺς ἔρωτες του καὶ τὰ βράσανά του γενικά. Κι' ὅλα, ἀνάλογα μὲ τίς κάθε τόσο ψυχικὲς του διαθέσεις καὶ καταστάσεις, τὰ ἔκαμε ὁ Λαὸς μας τραγούδια καὶ μοιρολόγια, καὶ τὰ περισσότερα, ὅπως εἶπαμε, ἄλλοτε, τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, κάτι ἔχουν πάρει ἀπὸ τὴ γαλήνη καὶ τὴ φουρτούνα, ἀπὸ τὴ μεγαλοπρέπεια καὶ τὴν ἀσύγκριτη ὁμορφιά τῆς θάλασσας.

Τῆς θάλασσας τὰ κύματα
τρέχω καὶ δὲν τρομάζω
κι' ὄντας σὲ συλλογίζομαι
τρέμω καὶ ἀναστενάζω.

Μὲ αὐτὰ τὰ ἀπλά, μὰ καὶ τόσο πλημμυρισμένα ἀπὸ ἄδολο λυρισμὸ λόγια, τὸ θαλασσοδαρμένο ναυτοπυλο ἐτραγούδησε τὴν καλὴν του. Οἱ ἀναποδιὲς καὶ τὰ καπρίτσια τοῦ ὑγροῦ στοιχείου δὲν τὸ ἐτρόμαζαν. Ἐτρεμε ὅμως καὶ ἀναστενάζε, ὅταν σκεπτόταν τὴν κόρη τοῦ νησιοῦ του.

Τὸ θέαμα πάλι τῆς ἀπέραντης θάλασσας, πού φιλόξενα δέχεται στοὺς κόλπους της ὅλα τὰ νερά τῶν ποταμιῶν, παίρνει συμβολικὴν ἔκταση γιὰ τὴν ψυχὴ τῆς ἀγνῆς κι' ἀπ' τὴν ἀγάπη της πονεμένης νησιωτοπούλας. Καὶ τὸ πάθος της ἀναβλύζει καὶ ἐκδηλώνεται σὲ μορφὴ ἀπλοῦ καὶ αὐθόρμητου ἑναρθροῦ λόγου:

Θάλασσα, ἀπ' ὅλα τὰ νερά
καὶ τὰ ποτάμια πίνεις,
πιὲ καὶ τὰ δικά μου δάκρυα
πλατύτερα νὰ γίνεις...

Θαυμάσιο εἶναι καὶ τὸ σχετικὸ τραγούδι τῆς «Ἀναμονῆς», πού τραγουδιέται ἀκόμη σὲ πολλὲς ἐπαρχίες καὶ ἰδίως στὰ νησιά μας:

Ὅλοι τὸν ἥλιο τὸν τηροῦν
πού πάει νὰ βασιλέψει
κι' ἡ κόρη πῶχει τὸν καῦμό
τῆ θάλασσα ἀγναντεύει.

Ἡ κόρη προσπαθεῖ νὰ διακρίνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἀτέρμονη γραμμὴ τοῦ ἀνοικτοῦ ὀρίζοντα τὸ καράδι τοῦ καλιοῦ της, μὰ:

Βλέπει καράδια ποῦροχοντα
βαρκοῦλες πού ἀρμενίζουν,

καὶ μόνο τὸ καράδι τοῦ καλοῦ της δὲν βλέπει ἀκόμη νᾶρχεται κι' ὁ καῦμός της εἶναι μεγάλος γι' αὐτό.

Ὁ Λαὸς μας πιστεύει πῶς, ὅσες προφυλάξεις κι' ἀνάρουν δυὸ ἐρωτευμένοι, θάρρη ἢ στιγμὴ πού τὸ μυστικὸ τους θ' ἀποκαλυφθῆ.

Τὸ τραγούδι πού ἀμέσως παραθέτουμε ὁμιλεῖ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα:

Κόρη μου, ὅταν φιλιώμαστε
νύχτα ἦταν, ποῖος μᾶς εἶδε;
— Μᾶς εἶδε ἴστρο τῆς νυχτός,
μᾶς εἶδε τὸ φεγγάρι,
καὶ τὸ φεγγάρι ἔσκυψε,
τῆς θάλασσας τὸ λέει,
θάλασσα τὸ εἶπε τοῦ κουπιοῦ
καὶ τὸ κουπί τοῦ ναυτή
κι' ὁ ναυτὴς τὸ τραγούδησε
στῆς λυγερῆς τὴν πόρτα...

Τὸ πολὺ γνωστὸ: «Ὁ κὺρ Βοριάς παραγγεῖλεν
ὄλων τῶν καρabiῶνε, κλπ.», τοῦ ὁποῦ ἡ στροφὴ:

Ὅλες οἱ μάννες κλαίγανε
κι' ὅλες παρηγοιοῦνται,
μὰ μιὰ μαννοῦλα ἑνὸς παιδιοῦ
παρηγοριά δὲν ἔχει...

εἶναι ἓνα τραγούδι - μοιρολόγι, πού λεγότανε ἀπ' τοὺς θαλασσινοὺς μας στὰ μνημόσυνα τῶν καρabiῶν πού ναυαγοῦσαν. Πολὺ συγκινητικὸ μάλιστα στὸ μοιρολόγι αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ μέρος πού ἡ μάννα πετροβολεῖ τὴ θάλασσα πού τῆς ἐπνίξε τὸ μονάκριβο παιδί της:

Θάλασσα πικροθάλασσα
καὶ πικροκυματοῦσα,
ποῦ πνίξες τὸ παιδάκι μου
κι' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω...

Τὰ ἑλληνικὰ θαλασσινὰ τραγούδια εἶναι τόσο πολυλά, ὥστε θὰ μπορούσαν νὰ γεμίσουν ἓναν ὀλόκληρο τόμο ἀρκετὰ σεβαστὸ σέ ὄγκο. Ὁ Λαὸς μας, ὁ κατ' ἐξοχίαν ναυτικός, ὕμνησε τὴ θάλασσά του, ὅσον ἴσως λίγοι ἄλλοι Λαοί. Ἐμπιστεύθηκε τὴν τύχη του στὴ γαλανὴ ἀγκαλιὰ της κι' ἐκλαψε καὶ τραγούδησε μαζί της. Τόσον ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος θαλασσινός, πού ἄφινε τὸ νησί του μ' ἓνα σωρὸ ἐλπίδες, ὅσο κι' ἐκείνη πού τὸν περίμενε μὲ χτυποκάρδι νὰ γυρίσῃ θάζοντας «τὸν οὐρανὸ μαντί, τὴ θάλασσα μαγνάδι», γιὰ νὰ τὴ βρῆ πιδὸ ὠραία, εἶχαν στηρίξει τίς ἐλπίδες τους στὴν ἀπερωτασύνη τῶν γαλάζιων πόντων. Πολλὲς φορὲς ἦταν ἐνδεχόμενο νὰ μὴ γυρίσει ὁ ἀναμενόμενος. Νὰ τὸν ἔχουν ρουφήξει τ' ἀχόρταγα κύματα. Τότε ἡ ὠραία νησιωτοπούλα μὲ λυμένα τὰ μαλλιά κοντὰ στὴν ἀμμουδιά θρηνοῦσε:

Θάλασσα λεβεντοπνίχτρα,
θάλασσα φαρμακερή,
σὺ πού κάνεις τὸ νησί μας
πάντα μαῦρα νὰ φορῆ...
Δὲν ἐχόρτασες ἀκόμα
θάλασσα τόσον καιρό...

Μὰ ἀδιάφορο. Μπορεῖ τὸ νησί νὰ ντυνότανε καὶ νὰ ντύνεται στὰ μαῦρα. Τὴ θάλασσά του ὅμως δὲν τὴν ἀρνιόταν ποτέ.

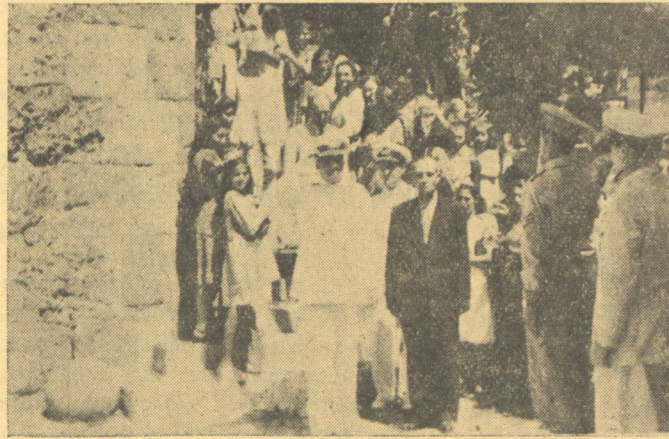
ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ

Η ΛΥΤΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΕΡΓΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΡΟΔΟΥ

ΤΟΥ κ. ΕΜΜ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Δωδεκανήσου ὑστερα ἀπὸ τῶν αἰῶνων δουλείαν εἶχεν ἰδιαιτέρη ἐντελῶς σημασία γιὰ τὸν ἐργατικὸν καὶ γεωργικὸν πληθυσμὸν τῶν νησιῶν τοῦ νοτίου Αἰγαίου ποῦ ἀποτελοῦν τῶρα τὸ καινούριον τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικράτειας. Ἐπὶ αἰῶνες πολλοὺς (ἀπὸ τὸ 1310) οἱ ταλαίπωροι Δωδεκανήσιοι εἶχαν χάσει τὴν ἐθνικὴν τῶν ἀνεξαρτησία καὶ δουλεύοντες σὲ ξένους δυνάστες εἶχαν χάσει

Ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Ρόδου. Ὁ Στρατ. Διοικητὴς καὶ κοντὰ του ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐργατοῦπαλιτικοῦ Κέντρου κ. Βαρνάβας Κυριαμαριός.

μαζὶ μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ κάθε ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Ὅταν μὲ τὸ καρᾶδι πλησιάσῃς τὸ λιμάνι τῆς Ρόδου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μαγείαν τῆς φυσικῆς ὀμορφίαν, μένεις κατάπληκτος μπροστὰ στὸν οἰκοδομικὸ ὄγκον τῶν φρουρῶν καὶ τῶν τειχῶν. Κι' ἔστι ἀναλογισθῆς ὅτι αὐτὰ ἐκτίσθησαν πρὸ ἑξῆς περίπου αἰῶνων, ἀσφαλῶς θὰ διερωτηθῆς ποιὲς ὑπερφυσικὲς δυνάμεις ἔκτισαν τὰ φοβερά αὐτὰ κάστρα καὶ τὰ πανύψηλα τεῖχη μὲ τοὺς τεράστιους ὀγκόλιθους, ποῦ μπροστὰ τῶν γονατίζει ἡ ἀνθρώπινη δύναμις; Τὴν τραγικὴ ἀπάντησι μᾶς τὴν δίνει ἡ ἱστορικὴ παράδοσις. Οἱ Φράγκοι ἱππότες (Ἰωαννῖται ἢ Νοσοκόμοι) ποῦ ἐκυρίευσαν τὰ νησιά καὶ τὰ ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸν μας κράτος, στίς ἀρχὰς τοῦ 14ου αἰῶνα, χρησιμοποιοῦντες ἐπὶ χρόνια καὶ χρόνια τὸν ἐργατικὸν λαὸν τῆς Ρόδου καὶ τῶν γύρω νησιῶν κάτω ἀπὸ βαρύτατες, κτηνώδεις συνθήκας ἐργασίας χωρὶς καμμιά ἀμοιβὴ ὑψώσαν τὸ φοβερό τους κάστρο, ποῦ κυκλῶνει δλόκληρη τὴν Ρόδον, ἔκτισαν τὸ καστέλλο τοῦ Μεγάλου Μαγίστρου, τὰ μέγαρα τῶν ἄλλων ἀξιωματοῦχων, δλόκληρη πόλι, ποῦ ἓνα μεγάλο τμήμα τῆς σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερα γνωστὸ ἀπὸ τὸν οἰκοδομικὸν ρυθμὸν (arte cavalleresca). Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ γεωργοὶ τῆς Δωδεκανήσου δὲν ὑπέφεραν λιγώτερον. Ἐσπερναν μὰ δὲν ἐθέριζαν, γιὰτὶ κοντὰ στὸ ἀλώνι ἐπερίμενε ὁ Φράγκος μὲ τὸ σακὶ νὰ συνάξῃ τὸ στᾶρι, ἀφίνοντας λίγη κριθὴ μοναχὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ γιὰ τὰ ζῶα τους. Μετὰ δύο περίπου αἰῶνες, οἱ Τοῦρκοι ἐδιώξαν τοὺς Φράγκους κι' ἔγιναν οἱ καινούριοι δεσπότες τῶν νησιῶν. Κι' ὅπως ξέρομε ἔλοι, τὰ βᾶσανα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ ὄχι μόνον δὲν ἔλειψαν ἀλλὰ ἐπολλαπλασιάσθησαν. Οἱ νέοι ἀφέντες, φανατικοὶ θεολάτρεις, ἄρχισαν νὰ οἰκοδομοῦν

ἑκατοντάδες θρησκευτικὰ (ζαμιά) καὶ καινούρια κτίρια γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς των, χρησιμοποιοῦντες κι' αὐτοὶ τὰ καινούρια καὶ ἀδύνατα χέρια τῶν ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ποῦ ἐπλήρωνε ἡ Ρόδος καὶ τ' ἄλλα νησιά (ὅπως κράσι), ἦταν κι' ἡ ἀποστολὴ ἐργατῶν καὶ μαστόρων κατὰ ἀναγκαστικὰ ἔργα τῆς Ρόδου. Σ' ἓνα παλιὸ ἐπιστολὴν τοῦ Βαλῆ τῆς Ρόδου πρὸς τοὺς ραγιάδες τῆς νήσου διαβάζω τὰ ἑξῆς παράξενα: «προσέξτε λοιπὸν ἑσείς οἱ πρωτόγεροι καὶ προσετώτες ὄλοι νὰ ἐλάτε χωρὶς ἄλλο νὰ ἐλθῆτε μέσα (στὴν Ρόδον) κάθε χωριὸν πρῶτοι φέρνοντες καὶ ἄσπρα ἀρκετὰ κατὰ τὰ χρέη σας καὶ τὸν βούτυρον καὶ τοὺς μαστόρους σας διὰ νὰ ἐλάτε αὐτούς...» καὶ σ' ἄλλο ἐγγράφο τοῦ ἴδιου Βαλῆ λέγει ἀμέσως πρέπει νὰ οἰκονομήσετε κάθε χωριὸν ἄσπρα καὶ νὰ στείλετε καὶ ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπον ἀπὸ χωριὸν νὰ ἐλθουν μέσα—χωρὶς νὰ ἔχουν παραμικρὰν, νὰ φέρουν ὅμως καὶ κάθε συνηθισμένον ὁμοίως καὶ μαστόρους διὰ νὰ ἀλλάξουν αὐτοὺς ὅπου ἴσως καιρὸν καὶ ἔτσι ἀκολουθώντας ἔχετε τὸ σακὶ τοῦ κεφαλιοῦ σας. Ἐξ ἀποφάσεως 1829 Αὐγούστου δὲν ἔφταναν δηλαδὴ οἱ ἐργάτες κι' οἱ μαστοροὶ πάλιν, ἀλλὰ μὲ τὴν βίαν συνεχέντρωναν κι' ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐργατικὰ χέρια, χρόνον μὲ τὸν χρόνον γιὰ τὴν ἀτέλειαν, γιὰτὶ γιὰ ὄλους βέβαια τοὺς Ἕλληνας ὁ ζυγὸς τῶν Ἰταλῶν ἦταν βαρῦς, μὰ γιὰ τοὺς γεωργοὺς καὶ πτωχοὺς ἦταν ἀβάστακτος.

Ἦρθε κατόπιν στὴν καινούριον κατακτητὴς, ὁ Ἰταλός, μὲ τὸ προσωπικὸν ἐκπολιτιστῆ καὶ ὁ λαὸς τῆς Δωδεκανήσου ἀντίκρισε ἀποκαταστατικὰ μέτρα, ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ ἔδλεπαν τὰ ἔμπεδα του. Πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν

Τὸ Ἐργατικὸν Ρόδου.

ἐποχὴ ποῦ ἐπεκράτησε ἡ ἐκπολιτισμὸς στὴν Ρώμη καὶ ἰδιαίτερα ἔστιν ἐστᾶλη γιὰ τὴν Δωδεκάνησον ὁ ἀνισόρροπος Καῖσαρ ντὲ Βισκόντι μανία του ν' ἀναστήσῃ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος καὶ νὰ ἐξαφανίσῃ ὄλα τὰ ἑλληνικὰ ἔχνη τῆς Ρόδου καὶ μοναχὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἱπποτῶν, βάλθηκε ν' ἀναστήσῃ τὴν ἱπποτικὴν Ρόδον στὸ

φράγκικον οἰκοδομικὸν ρυθμὸν χρησιμοποιοῦντας χιλιάδες ἐργατῶν ἀπὸ τὰ νησιά σὲ μιὰ ἐπίπονη δούλειαν νύχταν καὶ μέρας, ποῦ μόνον σὲ σκλάβους ταιριάζει. Αἷμα καὶ ἰδρώτας ἔτρεχαν σ' ὄλα τὰ χρόνια τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς ἀπὸ τὸ μέτωπο τῶν συμπατριωτῶν μου, γιὰ νὰ οἰκοδομηθῆ ἡ Ρόδος καὶ νὰ γίνουιν ὄλα ἐκεῖνα τὰ ἔργα ποῦ μετέβαλαν τὸ ἑλληνικὸν νησί σ' ἓνα σύγχρονον παράδεισον. Κι' οἱ Ἰταλοὶ καυχώ-

Ἀπὸ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Ρόδου.

μενοι γιὰ τὸν ξένο κόπον θέλησαν νὰ παρουσιάσουν τὸ ἔργον τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδρώτα γιὰ δικὸν τους καὶ νὰ τὸ συμψηφίσουν στίς πολεμικὰς ἀποζημιώσεις, ποῦ ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώσουν στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ναύαρχος Ἰωαννίδης, στρατιωτικὸς διοικητὴς Δωδεκανήσου, μιλώντας στὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐργατικοῦ κέντρου Ρόδου στίς 24 τοῦ περασμένου Αὐγούστου εἶπε τὰ ἑξῆς: «... Οἱ ἐργάτες τῆς Δωδεκανήσου εἶναι οἱ περισσότερο ἀδικηθέντες καὶ οἱ περισσότερο τυραννηθέντες ἀπὸ τὸν ξένον κατακτητὴν. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἐργατῶν αὐτῶν ἐπέρασαν τὰ τεράστια Δημόσια ἔργα, ποῦ κατεσκεύασαν οἱ ξένοι τύραννοι. Μᾶς εἶπαν οἱ κατακτηταὶ ὅτι μᾶς ἀφίνουν τὴν Ρόδον γεμάτην Δημόσια ἔργα τεραστίας ἀξίας. Ἡμεῖς ὅμως γνωρίζομεν ὅτι τὰ Δημόσια αὐτὰ ἔργα ἔγιναν μὲ τὸν ἰδῶτα καὶ μὲ τὸν μόχθον τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν τῆς Δωδεκανήσου. Δι' αὐτὸ οἱ ἐργάται πρέπει νὰ εἶναι ὑπερήφανοι, διότι χάρις εἰς αὐτοὺς, ἡμποροῦμεν νὰ θεωροῦμεν τὰ ἔργα αὐτὰ ὡς ἔργα Ἑλληνικὰ καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ἐργασίας Ἑλληνικῆς. Τοὺς τιμίους αὐτοὺς καὶ ἀξίους ἐργάτας τῆς Δωδεκανήσου ἢ Ἑλληνικῆς πατρίδος θεωρεῖ καθήκον τῆς νὰ περιβάλλῃ μὲ δλην τὴν ἀγάπην καὶ δλην τὴν στοργὴν τῆς...» Καὶ σ' ἀλήθεια εἶναι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὅτι μόλις πάτησε στὴ Δωδεκάνησον ἡ ἑλληνικὴ διοίκησις ἄμεση παρετηρήθη ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς τοῦ ἐργάτη, ποῦ μαζὶ μὲ τὴν ψυχικὴν ἀπέκτησε καὶ τὴν σωματικὴν του ἐλευθερίαν. Κύριος τῶν χειρῶν του καὶ τῆς τέχνης του προσφέρει τὸν κόπον του ὅπου θέλει καὶ ὅπου ἀποζημιώνεται. Ἡ ἑλληνικὴ Διοίκησις ἠδύνησε τὰ μεροκάματα, καθιέρωσε τὸ ὀκτώωρον, ἐξησφάλισε ὑγιεινὰ καὶ ἀνετες συνθήκας ἐργασίας καὶ ἐπῆρε μέτρα προνοίας γιὰ τοὺς ἐργάτας καὶ

Θωνὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα

Τοῦ Χ. Χριστοβασίη

Ἀπρίλης καὶ πασκαλόγιορτα καὶ μιὰ ἀνοιξή γλυκειὰ καὶ φιλόδροχη, πού δὲν θυμοῦμαι παρόμοια.

Εἴχαμε τὰ πρόβατα προσωρινὰ στὴν Ἀρακαντέλλα, μιὰ ἑρμύνη καὶ ψηλὴ ράχη, ἀντίκρυ στὸ χωριό μου, καὶ περιμέναμε νὰ περάσουν τὰ κοπάδια τοῦ Ντίνου Ραμούση, νὰ τὰ σμιζώμε καὶ νὰ τὰ τραβήξωμε γιὰ τὰ ξεκαλοκαιριὰ τῆς Ροδόβου.

Εἶχα πάει νωρὶς στὸν ἀρμεγῶνα καὶ περίμενα τὰ γαλάρια νὰ τ' ἀρμέξωμε καὶ νὰ πάρω τὸ γάλα γιὰ τὸ σπῆτι, γιὰτὶ τὸ ἤθελε ἡ μάνα μου, ἄλλο γιὰ βούτυρο καὶ ἄλλο γιὰ ξυνόγαλο.

Τὰ γαλάρια βοσκοῦσαν ἀκόμα κάτω ἀπὸ τὰ Λίβυα, ὡς τὴν Παναγία, καὶ οἱ πιστικοὶ δὲν φαίνονταν, ἀν καὶ κόντευε ἡ ὥρα τοῦ ἀρμεγμοῦ.

Κάτω, μακριὰ στὸ βῆθος τῆς κοιλάδας, κυλοῦσε τὸν κατήφορο τὰ γαλανὰ νερά του ὁ μέγας ποταμὸς τοῦ τόπου μας, ὁ Καλαμάς, καὶ ἔδινε ζωὴ σ' ἕλλη καὶ νησιώτικα πλοῦσια εἰκόνα ἀπὸ κάμπους καὶ βουνά, ἀπὸ ράχες καὶ πλαγιές, ἀπὸ λόγγα καὶ χωριά, ἀπὸ κοπάδια καὶ λακκιές, πού στέκονταν γύρα γύρα.

Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ τὰ γαλάρια δὲν συμμαζεύονταν, καὶ οἱ πιστικοὶ δὲν φαίνονταν...

Σὲ λίγο φάνηκε ἕνας πιστικός, πῶθαινε ἀπὸ τῆς λακκιάς, πίσω ἀπὸ τὴν Ἀρακαντέλλα.

— Τὶ γενήκαταν σήμερα;

Τοῦ φώναξα:

— Τὶ νὰ γένωμε; μοῦ ἀπολογήθηκε ξέκαρδα, χάσαμεν τὸ Σιοῦτο-Κάλειο!

Μοῦ φάνηκε πὼς με χτύπησε ἀστραπή.

— Ὁ Σιοῦτο-Κάλειος χαμένος; Χάνεται ποτὲ

τὸ πρῶτο κριάρι, πού σέρνει πίσω του ὄλο τὸ κοπάδι, ὁ δεύτερος πιστικός τοῦ πατέρα μου; Βέβαια κάποιος θὰ τὸν ἐκλεψε! Κι ἂν τὸν ἐκλεψαν γιὰ ἔχος, θὰ τὸν ἐκλεψαν ἀπὸ μακριὰ, ἂν γιὰ φαγί, τώρα θὰ μαγειρευεῖται. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐλπίδα νὰ ξαναβρεθῆ ὁ Σιοῦτο-Κάλειος.

Αὐτὰ ἔλεγα μέσα μου καὶ ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὰ δάκρυα στὰ μάτια.

Τὸν ἀγαποῦσα τόσο πολὺ τὸ Σιοῦτο-Κάλειο, πού νόμισα ἐκείνη τὴν στιγμή, ὅτι εἶχα χάσει ὄχι μοναχὰ αὐτόν, ἀλλ' ἄλλο κέρσο τὸ κοπάδι! Γιατὶ ὁ Σιοῦτο-Κάλειος ἦταν ἡ δόξα τοῦ κοπαδιοῦ μου, τὸ καμάρι τὸ δικό μου καὶ ὄλων τῶν πιστικῶν μου.

Σὲ λίγο ἔφτασε ἀπάνω ὁ πιστικός περίλυπος.

Χάθηκαν ἀπὸ τὰ μάτια μου ὄλα τ' ἀνοιξιὰτικα κάλλη τοῦ Ἀπριλιοῦ καὶ ἄρχισε νὰ βασιλεύη μαῦρος χειμῶνας μέσα στὴν καρδιά μου.

— Τὶ λές, ὦρέ; Τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ Σιοῦτο μας;

— Τὶ νὰ εἰπῶ; Μοῦ ἀπολογήθηκε δύσθυμα. Τὶ μπορῶ νὰ εἰπῶ; Ἄλλο πού μᾶς τὸν ἐκλεψαν;

Ἐρριξα ἐκείνη τὴν στιγμή τὰ μάτια μου πρὸς τὸ κοπάδι πού βοσκοῦσε κάτω στὰ Λίβυα, καὶ τὸ εἶδα ξεσκισμένο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὡς νὰ εἶχαν μπῆ σαράντα λύκοι καὶ τὸ σκόρπισαν!

Μὲ πῆραν τὰ δάκρυα σῶβρα καὶ ἄρχισα νὰ κλαίγω, ὡς μικρὸ παιδί, ἂν καὶ εἴμουν δέκα ἑπτὰ χρονῶν παλληκάρι τότε.

— Τὶ εἶν' αὐτὰ; Μοῦ εἶπε ὁ πιστικός. Δὲν ντρέπεται; Τὶ; θὰ χαθῶμε γιὰ ἕνα κριάρι; Τὰ κοπάδια σου νὰν καλά!

Τοῦ Κέντρου Ρόδου, ἐξαπατήθησαν ἐπιγραμματικὰ τὸ ἀνασῆκωμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν νησιῶν στὸ λόγο πού ἐξεφώνησε στὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου: «... Γιὰ μᾶς ὄλους πού δουλεύουμε μὲ τὰ χέρια ἢ μὲ τὸ μυαλό ἢ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἰερή. Χρόνια καὶ χρόνια τὴν περιμέναμε. Καὶ σ' ὄλα αὐτὰ τὰ πολλὰ τὰ χρόνια στὸ κεφάλι ἐμᾶς τῶν ἐργατικῶν ξεποῦσε πάντα ἡ μπόρα τοῦ θυμοῦ, τῆς μανίας τοῦ κατακτητῆ... Κι ἤλθε καὶ ξημέρωσε ἡ ἄγια ἡμέρα... ἤλθεν ἡ λευτεριά πού τὴν ποθοῦσαμε...» Καὶ θέλοντας νὰ ὑπενθυμίσῃ τοὺς ἐργάτες τῆς Ρόδου, διηγήθη μετὰ τὰ δικαιώματά τους ἔχον καὶ καθήκοντα βαριά στὴν πατρίδα καὶ στὴν κοινωνία, συμπλήρωσε: «Καὶ σεις ἐργάτες, γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὸ στοργικό μας Κυβερνήτη νὰ φέρῃ σὲ πέρας τὸ πολὺ δύσκολον ἔργο πού τοῦ ἀνέθεσεν ἡ μάνα μας ἢ Ἑλλάς, πρέπει μονιασμένοι καὶ ἀγαπημένοι νὰ κάνουμε τὸ καθήκον μας. Καμμιά ζήλεια. Ἀγάπη καὶ ὁμόνοια.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινὰ σὰν μισοῦνται ἀναμεσὸ τους δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.»

ΕΜΜ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

— Τέτοιο κριάρι! Τοῦ εἶπα ἐγώ. Πού θὰ βροῦμε τέτοιο κριάρι;

— Ἀχαούχαααα!.. Ἐξεφώνησε ὁ πιστικός θέλοντας νὰ με παρηγορήσῃ. Γιὰ ἕνα παλιοκριάρι κἀν' ἔτος; Τὸ Μοναστήρι' νὰν καλά, καὶ ἀπὸ καλοῆρ'! Τὸ κοπάδι' σ' νὰν καλά... Ἐσεῖς νᾶστε καλά, οἱ νοικοκυραῖοι, καὶ κριάρια καὶ τραγιά, καὶ βιὸ ὅσο θέλ'ς!

Ἄλλ' ἔτι καὶ ἂν μῶλεγε ὁ πιστικός, δὲν μποροῦσε νὰ μοῦ πρᾶνῃ ἢ νὰ μοῦ μικρύνῃ τὸν πόνο μου καὶ τὴν ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ σημαδιακοῦ κριαριοῦ μου, πού στόλιζε τὰ κοπάδια μου, σὰν τ' ἀστρα τ' οὐρανοῦ.

Σὲ λίγο ἄρχισαν νὰ φαίνονται ἕνας ἕνας ὄλοι οἱ πιστικοί, καὶ ἄλλοι ἔμειναν μὲ τὰ στέρφα καὶ μὲ τ' ἀρνοζύγουρα, καὶ ἄλλοι σύμμασαν τὰ γαλάρια καὶ τὰ καντάριασαν γιὰ τὸν ἀρμεγῶνα. Ἐνῶ πρὶν μὲ τὸ Σιοῦτο-Κάλειο ἔρχονταν τὰ γαλάρια, τὸ πολὺ σ' ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ τὰ Λίβυα στὸν ἀρμεγῶνα, ἐκείνη τὴν ἡμέραν ἔκαναν μιὰ ὥρα ἀκέρια. Αὐτὸ θὰ εἶπῃ τί ἀξίζει νάχη συρτάρι στὸ κοπάδι του, καὶ μάλιστα σὰν τὸν καημένον τὸ Σιοῦτο-Κάλειο! Ἦταν ζωγραφισμένη ἡ λύπη στὸ πρόσωπο τῶν πιστικῶν καὶ τὸ κοπάδι φαίνονταν σὰν ὄρρανο, ὅταν ἦρθαν καὶ αὐτοὶ καὶ αὐτὸ στὸν ἀρμεγῶνα. Μοῦ φαίνονταν ὅτι ὄλο ἐκεῖνο τὸ κοπάδι πού ἀνέβηκε ἐκεῖ ἀπάνω μοῦ ζητοῦσε τὸν Σιοῦτο-Κάλειο. Μοῦ φαίνονταν πὼς ἀκούγα νὰ μοῦ λέγῃ:

— Νὰ βοῆς τὸ Σιοῦτο μας!

Δὲν μποροῦσα πλεῖα νὰ βιστάξω καὶ ξέσπασα στὰ κλάματα, καὶ μοῦ ξανάειπε ὁ ἀρχιπιστικός:

— Τὶ εἶν' αὐτὰ ἀπὸ σένα; Ντροπὴ νὰ κἀν' ἔτος! Δὲν χορταίν' τὸ μάτ' σου ἀπὸ τόσα πρόβατα; Συλλογίσ' ὅτι εἶναι τόσο ἀνθρώποι, πού δὲν ἔχουν οὔτ' ἕνα ζωντανό!

Τὰ λογικὰ τὰ λόγια τοῦ ἀρχιπιστικοῦ μου ἄρχισαν νὰ δουλεύουν μέσα μου, σὰν δραστήριο γιατρικό.

Δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμα τ' ἀρμεγμα, ὅταν εἶδα νᾶρχεται ἕνα σύννεφο πέρα ἀπὸ τὴ Βαλαώρα κατ' ἀπάνω μας, σὰν φοβερὸς δράκοντας, καὶ μᾶς ἔκρυψε τὸν ἥλιο. Μιὰ δυνατὴ ἀστραπή ψηλὰ στὸ ραχοκέφαλο τῆς Βαλαώρας ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς μάχης, πού ἄρχισε ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια ἀνάργια χοντρές σταλαματιές καὶ ἂν τύχαινε νὰ πέσῃ καμμιά ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺν τὸ χτύπο τῆς. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή καὶ ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλὰ στὴ Βαλαώρα μιὰ μιση ὥρα καὶ πλεῖοτερο, μακριὰ ἀπὸ μᾶς, ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν τελειώσε τ' ἀρμεγμα, εἶπε ὁ ἀρχιπιστικός. — Βάρτε τὰ πρόβατα τὴν πλαγιά καὶ μὴν φοβᾶστε τὴ βροχὴ, γιὰτὶ δὲν θὰ περάσῃ δῶθε ἀπὸ τὸν ποταμό.

Ἐκεῖ πού ετοιμάζαμε τὸ γάλα γιὰ τὸ σπῆτι, μιὰ φωνή, ἀλλὰ τί φωνή! φωνάρα! σὰν νᾶβγαινε ἀπὸ στόμα σαραντάπηχο κατέβαινε ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ἔλεγε ἡ φωνή:

— Τέτοιο κριάρι δὲν ἔχει π' θενὰ ὀλόγουρα! Οὔτε θὰ τοὺς πάη ὁ νοῦς, πὼς εἶναι στὸ δικό μας τὸ κοπάδι! Αὐτοὶ θὰ τὸ γυρεύουν ἐκεῖ γύρα καὶ δὲν θὰ ριχτοῦν δῶθε! Ἄς εἶν' ἀπὸ τὸν Καλαμάς, πού μᾶς χωρίζει! Χαχαχαααά!»

Κι ἡ φωνὴ ἔπαψε!

Ἐαφνίστηκα, κύτταξα καλὰ-καλὰ τὸν οὐρανὸ. Ἐαφνίστηκαν καὶ οἱ ἄλλοι, πού ἀδειαζαν τὸ γάλα γιὰ

τὸ σπῆτι. Μὲ κύτταξαν οἱ πιστικοὶ καὶ οἱ ὑπηρέτες καὶ τοὺς κύτταξα καὶ ἐγώ, χωρὶς νὰ ξέρουμε πὼς νὰ ἐξηγήσωμε τὴν ὁμιλία τῆ μεγαλόφωνη καὶ τὴν παράξενη, πού κατέβαινε ἀπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα ὁ ἀρχιπιστικός ὅμως, πού ἦταν πολὺπειρος σ' ὄλα καὶ εἶχε ἀσπρίσει ὄλα τὰ μαλλιά του ἀπάνω στὰ κορφοβούνια τοῦ Πίντου, μᾶς εἶπε ἡσυχᾶ:

— Αὐτὸ εἶναι ἕνα θάμα, πού τὸχω ἀκούσει μὲ τ' αὐτιά μου πολλὲς φορές. Μπορεῖς ν' ἀκούσης λόγια καὶ ὁμιλίες καὶ ἀπὸ δέκα ὥρες μακριὰ. Καμμιά φορά τὰ σύννεφα, ὅταν ἀκουμποῦν στὴ γῆ, ὅπως τώρα στὴ Βαλαώρα, ἢ καὶ χαμηλόνουν, παίρνουν τὴ φωνὴ καὶ τὴ στέλλουν ὡς ἐκεῖ πού φτάνει ἡ οὐρά τους. Βλέπεις, εἴμασταν τυχεροί... Τὸ κριάρι' μας βρέθηκε! Εἶναι στὸ κοπάδι' πού βόσκει στὴ Βαλαώρα! Τὶ τὸ θέλ'ς; Εἶν' ἄγιο διό, τὸ βιὸ σου καὶ δὲν τρώγεται εὐκολα.

— Καὶ τί πρέπει νὰ κάνωμε τώρα; Τοῦ εἶπα γιὰ νὰ βροῦμε τὸ Σιοῦτο-Κάλειό μας;

— Τὶ νὰ κάνωμε; Μοῦ ἀπάντησε. Νὰ πάμε στὴ Βαλαώρα καὶ νὰ τὸν πάρωμε ἀπὸ τὸ κοπάδι πού βόσκει ἐκεῖ πέρα! Νὰ κινήσωμε ἀμέσως καὶ νὰ μὴ χάνωμε καιρό, ἂν καὶ δὲν ἐλπίζω νὰ τὸν χαλάσουν, γιὰτὶ τὸν πῆραν γιὰ ἔχος καὶ ὄχι γιὰ φαγί.

Κι ἀκούγοντας τὴ συμβουλή τοῦ ἀρχιπιστικοῦ ξεκίνησα ἐγὼ μὲ δυὸ πιστικούς μου, περάσαμε τὸ ποτάμι στοῦ Ράικου τὸ Γεφύρι, καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὴ Βαλαώρα. Κάναμε μὲ τὸν κύκλο τοῦ Γεφυριοῦ δυὸ ὥρες καὶ πλεῖοτερο. Χύμησαν τὰ σκυλιὰ ἀπάνω μας, ἄμα μᾶς ὠσμήστηκαν, καὶ ἔτρεξαν οἱ πιστικοὶ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν καὶ μᾶς ρώτησαν τί θέλωμε ἐκεῖ.

— Τί θέλωμε; Τοὺς εἶπα. Τὸ Σιοῦτο-Κάλειο γλήγορα! Ἡ θ' ἀρχίσωμε πόλεμο! Δὲν φεύγωμε ἀπ' ἐδῶ χωρὶς τὸ κριάρι' μας!

Στὴν ἀρχὴ θέλησαν ν' ἀρνηθοῦν καὶ ὅτι δὲν ἤξεραν τίποτε, ἀλλ' ἐγὼ τοὺς τῶκοψα:

— Φέρτε γλήγορα τὸ κριάρι' καὶ μὴν κρύβετε τὴν κλειψιά σας! Μᾶς ἔφερε τὸ σύννεφο τὴ φωνὴ σας, πού λέγαταν: — «Τέτοιο κριάρι' δὲν ἔχει π' θενὰ ὀλόγουρα. Οὔτε θὰ τοὺς πάη, ὁ νοῦς πὼς τὸ κριάρι' εἶν' ἐδῶ. Αὐτοὶ θὰ τὸ γυρεύουν ἐκεῖ γύρα καὶ δὲν θὰ ριχτοῦν δῶθε.» Ἄς εἶν' ἀπὸ τὸν Καλαμάς πού μᾶς χωρίζει! Χαχαχαααά!» Μᾶς τὴν ἔφεραν τὴν ὁμιλία σας τὰ σύννεφα!

Οἱ κλέφτες τοῦ Σιοῦτου-Κάλειου κυττάχτηκαν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλον καὶ δὲν ἤξεραν τί ν' ἀπολογηθοῦν.

— Γλήγορα! Τοὺς εἶπα, τὸ κριάρι' μας καὶ τὸ ποδοκόπι μας! Ἀλλοίωτικα πιάνομέστε ἀπ' ἄρματα στὴ στιγμή!

Πῆγε ἕνας τους στὸ κοπάδι, πῶδοσκε λίγο παραπάνω, καὶ μᾶς ἔφερε τὸ Σιοῦτο μας καὶ μᾶς παρακάλεσαν νὰ μὴν ἐπιμείνωμε γιὰ ποδοκόπι, ἀλλ' οἱ πιστικοὶ μου ἐπέμειναν νὰ μᾶς δώκουν ἕνα ἀρνὶ καλὸ γιὰ ποδοκόπι μας.

— Χῶρ'ς τὸ ποδοκόπι δὲν τὸ κουνόυμε ἀπ' ἐδῶ, παλιοκλέφτες! τοὺς εἶπαν οἱ πιστικοὶ μου ἄγρια. Τὸ ποδοκόπι γλήγορα!

Τὸ ποδοκόπι σὲ τέτοιες περιστάσεις εἶναι νόμος, καὶ ὁ νόμος εἶναι σεβαστός, ὅταν ἐκεῖνος πού τὸ ζητάει ἔχει δύναμη. Κι ἐμεῖς εἴχαμε τὴ δύναμη πού χρειάζονταν, τὸ πῆραμε καὶ γυρίσαμε ἀπὸ τὸν ἴδιον δρόμο μὲ τὸ Σιοῦτο καὶ μ' ἕνα ἀρνὶ ποδοκόπι, πού τὸσφάξαν οἱ πιστικοὶ καὶ τὸφάγαν.

Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Τί γίνεται ἄλλοῦ

Ἡ ψυχαγωγία τοῦ ἐργάτη

Τοῦ κ. Ἀδ. Δ. Παπαδήμα

Δὲν πᾶνε πολλὰ χρόνια, πού ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστούς, γιὰ τὰ πειράματά του στὴν Ἀμερική, χημικούς, ὁ Μάντρικ Λάγιερφ διαλαλοῦσε: Ἐξασφαλίστε στὸν ἐργαζόμενον ὠρισμένες προϋποθέσεις τρόπου ζωῆς καὶ ἐργασίας καὶ θὰ παράγῃ περισσότερο. Ὁ Λάγιερφ ἐκλήθη φυσικά, νὰ δώσῃ περισσότερες ἐξηγήσεις. Κι' ἔγραψε μιὰ δλόκληρη μελέτη, γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, τὸ τόσο φλέγον. Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὸ ὑλικὸ ζήτημα, ἔγραψε ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τὴν ἱκανοποίηση, δηλαδή, τοῦ ἐργάτη, μ' ἕνα ἡμερομίσθιο, πού νὰ τοῦ ἐπαρκῆ γιὰ τίς ζωτικὲς ἀνάγκες του καὶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίζῃ μιὰ καλὴ διαβίωση, ἐρχόμεστε σ' ἕναν ἄλλον σπουδαῖον παράγοντα: στὸν καθημερινὸ μόχθο. Ἄν σκεφθοῦμε, πὼς ἢ γιὰ χρόνια δλόκληρα ἀπασχόληση, σ' ἕνα εἶδος δουλειᾶς, προκαλεῖ μιὰ ἐλαττωματικὴ ἀπόδοση, δταν συντρέξουν καὶ γενικώτεροι λόγοι, — ὅπως εἶναι οἱ ἠθικὲς στενοχώριες — μὲ ἄλλα λόγια, βαριέται νὰ κἀνῃ κανεὶς τὸ ἴδιο πράγμα κάθε ἡμέρα, τότε θὰ ἴδοῦμε, δτι εἶναι κατὰ πολὺ ἐξυπνότεροι οἱ βιομήχανοι ἢ οἱ ἐργοστασιάρχες ἐκεῖνοι, πού μέσα στὴν ὁμοιογενῆ δουλειᾷ τοῦ ἐργοστασίου τοὺς χρησιμοποιοῦν, ἐκ περιτροπῆς, τὸ ἐργατικὸ προσωπικὸ τους σὲ ὅλες τίς ἐργασίες. Ἔτσι δὲν γίνεται ἐπαχθῆς ἡ δουλειᾷ γιὰ τὸν ἐργάτη, πού ξαίρει, πὼς σήμερα θὰ γυρίξῃ τὸν τόρνο, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἐβδομάδες θὰ ἐπιστατῆ στὴ λειτουργία τῶν λεβήτων, τὴν ἐπομένη ἐβδομάδα θὰ συνοδεύῃ τὰ βαγονάκια μὲ τὸ κάρβουνο κ. ο. κ.

Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἀποδόσεως ἐργασίας, ὅπως τὸ ἐξακρίβησαν οἱ εἰδικοί, ἐπροθυμοποιήθηκαν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν ὅλοι σχεδὸν οἱ βιομήχανοι κι' οἱ ἐργοστασιάρχες. Οἱ ψυχίατροι ἐπῆραν μέρος στὴ σχετικὴ συζήτηση, πού εἶχε προκαλέσει ὁ σοφὸς χημικός, καὶ γνωματεύσανε, δτι πραγματικὰ ἡ ἀλλαγὴ σὲ μιὰ ἀσχολία δημιουργεῖ περισσότερη ὄρεξη γιὰ παραγωγικὴ δουλειᾷ. Κι' ἀκολουθήσανε οἱ στατιστικὲς ἐργασίες. Τ' ἀποτελέσματα, ἀλήθεια, ἦταν ἐκπληκτικά. Οἱ διαφορὲς βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις παρουσίαζαν μιὰν αὐξηση τῆς παραγωγῆς κατὰ 28% κι' ἄλλες κατὰ 32%.

Προεκλήθη ζήτημα, ἀπὸ τίς στήλες τῶν ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων, ἂν τὸ ἴδιο ἰσχύει: καὶ γιὰ ἕνα μισοσυντήρητο ὑπάλληλο, πού μιὰ ζωὴ δλόκληρη τὴν περνᾷ μέσα στὸ ἴδιο γραφεῖο. Οἱ εἰδικοί ἀπαντήσανε ἀρνητικὰ. Σεβαστῆ καὶ ἢ μιὰ δουλειᾷ κι' ἢ ἄλλη, εἴ-

πανε, ἀλλὰ ἡ δουλειᾷ, ἀνάμεσα στὰ μηχανήματα, εἶναι φυσικὰ βαρειά, γι' αὐτὸ καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ὄργανισμοῦ εἶναι μεγαλύτερη, γι' αὐτὸ καὶ τὸ νευρικὸ σύστημα ὑπόκειται σὲ πιὸ σοβαρὰ πλήγματα. Ἐνας ὑπάλληλος γραφεῖου, πού τὸν βλέπετε σχετικὰ μὲ καλὴ ὄψη, καὶ μόνο τὰ μάτια του ἔχουνε μιὰν ἐκφραση κουρασμένη ἢ εἶναι βαρύνθος, κακόκεφος, δταν σᾶς λέῃ: πὼς ἔχει πάθει ὑπερκόπωση, δὲν σᾶς λέει τὴν ἀλήθεια. Δὲν εἶναι αὐτὴ ὑπερκόπωση, εἶναι ψυχικὸ κούρασμα, πού μέσα σὲ λίγη πρασινάδα, σ' ἕνα γελαστὸ τοπίο καὶ μὲ μερικῶν ἐβδομάδων αὐτοδιάθεση ἐξαφανίζεται ὡς διὰ μαγείας!

Στὸν ψυχικὸ κάματο τοῦ ἐργάτη καὶ τοῦ ὑπάλληλου δὲν συντελεῖ μόνο ἡ καθημερινὴ ἐκνευριστικὴ δουλειᾷ. Συντρέχει καὶ ὁ τρομακτικὸς θόρυθος τῶν μεγαλοπόλων, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι γνωστοὶ καθημερινοὶ παράγοντες. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀφήνῃ τὸν ἑαυτὸ του ὁ ἐργαζόμενος, χωρὶς προστασία, χωρὶς ἀντίδραση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ψυχαγωγίαν τῆς ἐβδομάδος, πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέσα τῆς ὑγιεινῆς, πού θὰ κατανικήσουν τὸν ψυχικὸν κάματο. Μόνοι μας δημιουργοῦμε τίς διαφορὲς μικροτέρφεις. Μόνοι μας θὰ μπορέσουμε νὰ καταλάβωμε τί μᾶς εὐχαριστεῖ, καὶ τί μᾶς δυσάρεστεῖ.

Ἐνας ἐργάτης σχεδιαστής, σὲ μιὰ μεγάλη φάμπρικα τῆς Πενσυλβανίας, ἦταν τακτικὸς θαμὼν τοῦ κινηματογράφου. Ὑστερα ἀπὸ τὴ δουλειᾷ του συνήθιζε νὰ παίρνῃ τὴ γυναίκα του καὶ τὰ παιδιά του καὶ νὰ πηγαίνῃ σὲ μιὰ σάλλα κινηματογράφου, πού δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὸ σπίτι του.

Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἔδλεπε, πὼς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τέρφεις ὄχι μόνο δὲν τὸν διασκεδάζε, ἀλλὰ ἀπεναντίας τὸν ἐκούραζε. Κατέφυγε σ' ἕνα γινώριμό του νευρολόγο. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ τοῦ συστήσῃ ὁ γιατρὸς νὰ διαλέξῃ ἄλλο εἶδος τέρφεις, γιὰ τὸ ξεκούρασμα. Ὁ σχεδιαστῆς εἶχε τὴν περιέργεια νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις περισσότερες ἀπὸ τὸν ψυχίατρο. Εὑρίσκει περίεργο, πὼς ὁ κινηματογράφος, πού εἶναι σὰν θέαμα γιὰ ὅλους τέρφει, αὐτὸν τὸν ἐκούραζε! Ὁ γιατρὸς τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξήγηση. Ἡ δουλειᾷ τοῦ σχεδιαστοῦ χρειάζεται προσήλωσιν μεγάλη, ἔνταση τοῦ μυαλοῦ. Τὸ ἀντιφάρμακο λοιπὸν δὲν εἶναι νὰ καρφώνεται τὸ μάτι, στὸ διάλειμμα τῆς δουλειᾶς, στὸ τελλάρο τοῦ κινηματογράφου, μέσα σ' ἕνα μισοσκόταδο, ἀλλὰ ἀντίθετα, χρειάζεται τὸ μάτι νὰ τριγυρίξῃ ἐλεύθερα σ' ἕνα ἀπλό-

χωρο περιβάλλον. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσε βέβαια νὰ ἰσχύῃ καὶ γιὰ τὸν καθένα πού δουλεύει μ' ἔνταση τοῦ μυαλοῦ καὶ τῆς προσοχῆς. Ὅχι. Ἐξαρτᾷται ἀπὸ τὴν ψυχικὴ διάθεση, ἂν καὶ πολλοὶ δὲν τὸ καταλαβαίνουν, δτι μερικὲς τέρφεις τοὺς κουράζουν, ἀντὶ νὰ ἀποτελέσουνε γι' αὐτοὺς ἀνάπαυλα.

Γιὰ τὴν ψυχαγωγίαν τοῦ ἐργάτη λειτουργεῖ στίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες ἕνας πολυάνθρωπος ὄργανισμός, πού τὰ στελέχη του εἶναι φωτισμένοι ἐπιστήμονες, μὲ πλούσια ἐμπειρία, καθὼς καὶ καλλιτέχνες, παντὸς εἶδους. Οἱ ἀμερικανικὲς βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις εἶναι ὑποχρεωμένες, μὲ μιὰ δίκαιη νομοθεσία, νὰ συνεισφέρουνε γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωσιν τῆς ψυχαγωγίας τοῦ ἐργάτη. Καὶ συνεισφέρουνε, γιὰτι οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαφορῶν βιομηχανικῶν Τράστ ξέρουνε, πὼς πληρώνοντας γιὰ τὴν ψυχαγωγίαν τοῦ ἐργάτη ἐξασφαλίζουνε τὴν καλύτερη ἀπόδοση ἐργασίας. Ὁ ἐργάτης πού θὰ πάρῃ τὸ Σαββατοκύριακο τὸ αὐτοκίνητό του καὶ θὰ μεθύσῃ ἀπὸ τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, ρουφώντας τὸ δξυγόνο, στὰ γεμάτα, δταν τρέξῃ στὸν ἐξοχικὸ δρόμο, μὲ δσην ταχύτητα θέλει, θὰ πάρῃ καινούργιες δυνάμεις.

Στατιστικὰ ἔχει ἀποδειχθῆ, πὼς σὲ μιὰ φάμπρικα, πού βρίσκεται κοντὰ στὴν ἐξοχῆ, ἀνάμεσα σὲ πυκνόφυλλα δέντρα, οἱ ἐργάτες εἶναι πολὺ πιὸ ἀποδοτικοί, ἀπὸ τοὺς συναδέλφους των, πού δουλεύουνε σὲ φάμπρικα στὴν πόλιν. Ἐχει παρατηρηθῆ ἐξ ἄλλου, δτι ἡ ζωὴ, στίς περισσότερες ἀμερικανικὲς πόλεις, παρουσιάζει μιὰ θνησιμότητα κατὰ 27 οοο μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ θνησιμότητα περιοχῶν, πού ὄχι μόνο δὲν εἶναι πυκνοκατοικημένες, ἀλλὰ δὲν ἔχουνε καὶ τὴν τρομακτικὴν ἔνταση στὴν καθημερινὴ κίνηση, πού ἔχουν ἡ Νέα Ὑόρκη, τὸ Σικάγο, ἡ Οὐάσιγκτων κ. ἄ. Κυριώτερη αἰτία εἶναι οἱ ἐπιβλαβεῖς γιὰ τὴν ὑγείαν ἀναθυμιάσεις, ἐξατμίσεις κ.λ.π. Ἡ συνθετικὴ βενζίνη, ὡς ἀπόπνοια, ἀπεδείχθη, πὼς εἶναι πολὺ βλαβερή, ἀφοῦ προκαλεῖ κατὰ τοὺς εἰδικούς σφοδρὲς ἀντιδράσεις τοῦ ἀναπνευστικοῦ, ἀντιδράσεις, πού, ζωηρὲς καθὼς εἶναι, ἔχουνε δυσάρεστον ἀντίκτυπον στὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα καί, γενικώτερα, στὴ λειτουργίαν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος.

Σοφὰ ὅμως εἶναι ὠργανωμένη, ἀπὸ χημικούς καὶ καθηγητὰς τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς, ἢ πάλη κατὰ τῆς

φθορᾶς τοῦ ὄργανισμοῦ, πού ὀφείλεται σὲ διαφορὲς ἐπιβλαβεῖς ἀναθυμιάσεις τῶν βιομηχανοποιουμένων εἰδῶν. Στὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὑπάγονται οἱ καπνεργάτες, οἱ ἐργάτες ἀρωματοποιίας κ. ἄ. Ἐκτὸς ἀπὸ τίς γνωστὲς σουηδικὲς ἀναπνευστικὲς ἀσκήσεις πού τοὺς ἐπιβάλλονται στὸ ὑπαιθρο κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς δουλειᾶς, τὰ ἐργαστήρια εἶναι διαρρυθμισμένα μὲ τρόπο, πού παρουσιάζει χειμῶνα-καλοκαίρι τὸ ἀρτιώτερο σύστημα ἐξαερισμοῦ. Μὲ τὸ διαρκῶς τελειοποιούμενον αὐτὸ σύστημα διεπιστώθη δτι ἡ θνησιμότης στὸς ἐργάτες τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἐλαττώθηκε σημαντικὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Παράδειγμα: φυματίωση, πνευμονικὲς συμφορήσεις, χρόνιοι βρογχικοὶ κατάρροι, ψευδοστηθάγχη, ἀπώλεια δσφρήσεως, ἐμετικαὶ τάσεις μὲ σπασμωδικὰ φαινόμενα, παρουσιάζουν, μὲ τὴν ὠργανωμένην πάλην κατὰ τῆς φθορᾶς τοῦ ὄργανισμοῦ, μιὰ μείωση κατὰ 32 οοο. Καὶ τὰ μέσα αὐτὰ τελειοποιοῦνται ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Ὁ γιατρὸς ἢ ὁ καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς ἀγωγῆς, πού παρουσιάζει ἕνα πιὸ τέλειον ἀπὸ τὰ γνωστὰ σύστημα πάλης κατὰ τῆς φθορᾶς τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν ἐργαζομένων, ἀμείβεται ἡγέμονικὰ. Ἔτσι ἀνεπτύχθη στὸς εἰδικούς μιὰ ὠραία ἀμίλλα γύρω ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα τῆς «τελευταίας ὥρας», γιὰ νὰ χαλυδῶθῃ ὁ ἐργαζόμενος κατὰ τὴν πάσης φύσεως ἐχθρῶν τῆς ὑγείας του, καθὼς καὶ τῶν ἀφανῶν ὑπονομευτῶν τῆς.

Συντονισμένη ἐξ ἄλλου εἶναι ἡ ὑπηρεσία τῆς ὑγιεινῆς ἐπιβλέψεως τῶν ἐργατῶν πού δουλεύουνε στὰ μεταλλεῖα, στὰ ἀνθρακωρυχεῖα καὶ στὸς παρεμφερεῖς κλάδους τῆς βαρεῖας βιομηχανίας. Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βιομηχανικῶν αὐτῶν ὑγειονολόγοι δὲν περιμένουν νὰ τοὺς παραπονεθῆ ὁ ἐργάτης, γιὰ τὴν μιὰ ἢ γιὰ τὴν ἄλλη ἐνόχλησιν. Ὅπως σὲ μερικὲς χώρες τῆς Εὐρώπης ἔχουν καθιερώσει τίς αἰφνιδιαστικὲς ἐπιθεωρήσεις, στὸς διαφορῶς τομεῖς τῆς ἐργασίας, στὴν Ἀμερική καὶ στίς ἐπιχειρήσεις πού ἀναφέραμε, ἔχουν θεσπισθῆ οἱ ὑγιεινοὶ αἰφνιδιασμοί. Μὲ τοὺς αἰφνιδιασμοὺς αὐτοὺς γίνεται ἐπισταμένη ἱατρικὴ ἐξέταση τῶν ἐργαζομένων καὶ ὁ γιατρὸς εἶναι ἕνας ἀπόλυτος «δικτάτωρ», στὸν τομέα του, παρακολουθεῖ τὴν ὑγείαν τῶν ἐργαζομένων μὲ ἄγρυπνο μάτι καὶ φροντίζει γιὰ τὴν ἐξασφάλισίν τῆς, μ' ὅλα τὰ νεώτατα μέσα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης.

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Οι προεδρικές εκλογές στις Ηνωμ. Πολιτείες θα γίνουν στις 5 Νοεμβρίου 1948, ημέραν Τρίτην. Μας χωρίζει ένας χρόνος σχεδόν έως τότε και όμως ουσιαστικά έχει αρχίσει από τώρα ο προεκλογικός αγώνας. Ο αγώνας αυτός είναι κυρίως ακόμα αγώνας ενδοκομματικός. Οι διάφοροι υποψήφιοι, δηλαδή, προσπαθούν να διαφημίσουν και να επιβάλουν την υποψηφιότητά τους, ώστε να επιτύχουν την επίσημη αναγνώρισή τους από τα δύο μεγάλα κόμματα, το δημοκρατικό και το ρεπουμπλικανικό, που θα συγκροτήσουν τα συνέδρια τους τον Ιούνιο του 1948 στη Φιλαδέλφεια, για να υποδείξουν τους δύο αντιπάλους υποψηφίους. Από τους ρεπουμπλικανούς τρεις ως τώρα άνηγγελαν την υποψηφιότητά τους: Ο κ. Χάρολντ Στάσεν, πρόην Κυβερνήτης της Μινнесότας, ο σημερινός Κυβερνήτης της Καλιφορνίας κ. Ουόρρεν και ο γεωργιστής κ. Ρόμπερτ Τάφτ. Την υποψηφιότητά του αναμένεται να αναγγείλει και ο Κυβερνήτης της Νέας Υόρκης κ. Τόμας Ντιούι, που ήταν ο επίσημος υποψήφιος του ρεπουμπλικανικού κόμματος στις προεδρικές εκλογές του 1944, όταν νικήθηκε από τον Ρούσβελτ. Άλλοι που θα διεκδικήσουν πιθανότατα το χρίσμα του ρεπουμπλικανικού υποψηφίου Προέδρου, είναι οι στρατηγοί Μάκ Άρθουρ και Αϊζενχάουερ.

Από τους δημοκρατικούς μόνο δύο ονόματα αναφέρονται ως τώρα: του κ. Τρούμαν, που πιθανότατα θα είναι και ο επίσημος υποψήφιος του δημοκρατικού κόμματος, και του Χένρυ Ουάλλας, που υποστηρίζεται από την άριστερά πτέρυγα του κόμματος.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Έπειτα από δύομηνη μνημών εργασιών, η γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών φθάνει στο τέταρτο της φετεινής συνόδου της. Ο απολογισμός του έργου της δεν είναι πολύ πλούσιος. Κανένα από τα μεγάλα προβλήματα, που υπήρχαν στην ημερησία διάταξη και που προκάλεσαν τόσο ζωηρές συζητήσεις, δεν διακανονίσθηκε οριστικά. Η γενική συνέλευση έληξε, βέβαια, διάφορες αποφάσεις, αλλά καμιά σχεδόν δεν συνεκτιμώθηκε την παμψηφία, ώστε να γίνει άμεσως εκτελεστή. Έτσι, όλες οι αποφάσεις έμειναν στο επίπεδο των «υποδείξεων», χωρίς, δηλαδή, πρακτική αξία. Τη σημασία τους ελάττωσε ακόμα περισσότερο το γεγονός, ότι δύο ομάδες κρατών δεν συμφώνησαν με τις αποφάσεις της πλειοψηφίας: τα κράτη του Ανατολικού Συνασπισμού (Σοβιετική Ένωση, Ουκρανία, Λευκορωσία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Γιουγκοσλαβία) τις κατηψήφισαν και τα κράτη του Αραβικού Συνδέσμου (Αίγυπτος, Ιράκ, Σαουδική Αραβία, Συρία, Λίβανος, Υεμένη) απέσχον. Έτσι, κανένα μεγά-

λο ζήτημα δεν βρήκε τη λύση του. Στο ελληνικό, αποφασίστηκε η σύσταση Βαλκανικής Επιτροπής Παρατηρητών, άλλ' η Ρωσία και η Πολωνία άρνήθηκαν να πάρουν μέρος σ' αυτήν και τα Βαλκανικά κράτη άρνήθηκαν να συνεργασθούν μαζί της. Το ζήτημα του βέτο αναβλήθηκε για την προσεχή γενική συνέλευση. Απεφασίσθη η σύσταση της «μόνιμης μικρής γενικής συνέλευσης», αλλά τα κράτη του Ανατολικού Συνασπισμού άνηγγελαν, ότι θα την μπουκοτάρουν, ώστε να μη μπορέση να λειτουργήση. Η απόφαση για την Παλαιστίνη δεν γίνεται δεκτή, ούτε από τους Έβραίους, ούτε από τους Άραβες. Για τον άφοπλισμό και έλεγχο της ατομικής ενέργειας δεν πάρθηκε καμιά απόφαση. Κανένα μεγάλο πρόβλημα δεν ελύθη. Μόνο σε λεπτομερειακά ζητήματα έγινε κάποια πρόοδος. Και η γενική συνέλευση των 57 Ηνωμένων Εθνών άφισε τη διεθνή κατάσταση στο ίδιο κρίσιμο σημείο, όπου την βρήκε, όταν είχε αρχίσει τις εργασίες της πριν από δύομηνη μήνες.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

Ένα από τα πιο πολύπλοκα και πιο δύσκολα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η διεθνής πολιτική, είναι το Παλαιστινιακό. Όταν, στον προηγούμενο πόλεμο, οι Άγγλοι κατέλαβαν την Παλαιστίνη, που ήταν τότε Τουρκική, άνηγγελαν ότι η χώρα αυτή θα γίνονταν η Έθνη της Έστιας Έβραίων. Και πραγματικά άρχισαν να ένθαρρύνουν την μετανάστευση Έβραίων στους Αγίους Τόπους, σε σημείο, που σήμερα να υπάρχουν στην Παλαιστίνη 650.000 Έβραίοι και 1.300.000 Άραβες. Οι τελευταίοι, όμως, που είναι ο κύριος πληθυσμός της Παλαιστίνης από 1500 χρόνια περίπου, άρχισαν ν' αντιδρούν στην έβραϊκή μετανάστευση και τα τελευταία χρόνια η διένεξη μεταξύ Άράβων και Έβραίων είχε φθάσει σε τόση οξύτητα, ώστε οι αιματηρές συγκρούσεις να είναι σχεδόν καθημερινές. Η Άγγιλία, που είχε την έντολη επί της Παλαιστίνης, είχε έμπλακη σε μια δύσκολη περιπέτεια και ήταν άδύνατο να ικανοποιήση κανένα. Γιατί και οι Έβραίοι και οι Άραβες ήθελαν την Παλαιστίνη δική τους ανεξάρτητο Κράτος. Το αποτέλεσμα ήταν ν' αντιμετωπίζη η Άγγιλία άλλοτε έβραϊκή και άλλοτε αραβική ένοπλη εξέγερση, ανάλογα με τη στάση της.

Έτσι απέφασε να καταθέση την έντολη, για ν' απαλλαγί απ' αυτήν την περιπέτεια και ανέθεσε στον Ο. Η. Ε. να ρυθμίση την τύχη της Παλαιστίνης. Ο Ο. Η. Ε. απέφασε το χωρισμό της Παλαιστίνης σε δύο ανεξάρτητα κράτη, το Έβραϊκό και Άραβικό, μέσα στο 1948. Ούτε όμως, οι Έβραίοι, ούτε οι Άραβες δέχονται αυτή τη λύση (και οι μὲν και οι δε θέλουν δική τους δολοκληρωτική Πα-

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Δεκαπέντε μόνο ημέρες μένουν για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό της «Εργατικής Έστιας». Τα χειρόγραφα που φτάνουν στα γραφεία μας δείχνουν πόσο ο εργαζόμενος κόσμος πρόσεξε την προσπάθεια αυτή της «Εργατικής Έστιας» και μās πληροφορούν ότι οι Έλληνες εργαζόμενοι ξέρουν να βλέπουν και μπορούν σωστά να σκέπτονται. Θυμίζουμε ότι τελευταία ημέρα υποβολής των χειρογράφων έχει ορισθή η 15η Δεκεμβρίου, ότι θέμα του διαγωνισμού είναι η περιγραφή της καθημερινής δουλειάς (σε εργοστάσια, σε εργαστήρια, σε γραφεία, σε καταστήματα κλπ.), ότι τ' αποτελέσματα θα ανακοινωθούν στο Χριστουγεννιάτικο τεύχος της «Εργατικής Έστιας», ότι θα απονεμηθούν τρία βραβεία (α' βραβείο 300.000 δραχ., β' 200.000 δραχ. και γ' 100.000 δραχ.) και έπαινοι, ότι δσα έργα βραβευθούν ή έπαινεθούν θα δημοσιευθούν στην «Εργατική Έστια» και ότι την κριτική επιτροπή αποτελούν οι κ. κ. Δημ. Σ. Μπαλάνος, Άλκης Θούλος, Πέτρος Χάρης, Φάνης Μιχαλόπουλος και Πάνος Σπάλας. Όποιοι θέλει περισσότερες πληροφορίες, θα τις βρη στο 2ο τεύχος (Αυγούστου) της «Εργατικής Έστιας» (σελ. 56).

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ 1947

Θα εορτασθούν κ' από την «Εργατική Έστια» μ' ένα διπλό τεύχος, πλούσια εικονογραφημένο, που θα προσπαθήση να δείξη στις σελίδες του πόσο μεγάλη γιορτή είναι η γέννηση του Χριστού και πώς πανηγυρίζεται στον τόπο μας και προπάντων στην ελληνική επαρχία και στην ελληνική οικογένεια. Η Χριστουγεννιάτικη «Εργατική Έστια» θα θυμίση καλές ελληνικές ημέρες.

λαιστίνη) και η Άγγιλία άνηγγελε ότι όπωσδήποτε θα φύγη από την Παλαιστίνη την 1ην Ιουνίου 1948. Τι θα γίνη τότε; Ποιος θα επιβάλλη την απόφαση του Ο. Η. Ε.; Ποιος θα έμποδιση πραγματικά πόλεμο μεταξύ Άράβων και Έβραίων, που οργανώνουν από τώρα στρατεύματα; Καμιά θετική απάντηση δεν υπάρχει ως τώρα στα ερωτήματα αυτά.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

σύμφωνα με το άρθρο 6 § 1 του

A. N. 1092/1938:

Διευθυνσις - εκδοσις

της «Εργατικής Έστιας»:

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

(Υπουργείον Εργασίας).

ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΘΕΜ. ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ

ΚΑΤΟΙΚΙΑ: ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 11

ΝΕΑ ΧΑΛΚΙΔΩΝ - ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

ΘΕΑΤΡΟ - ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΒΙΒΛΙΑ

«Ριχάρδος Β'»

«Ιωάννα της Λωρραίνης».

Είναι άρκετά τα αξιόλογα θεατρικά έργα που παίζονται αυτή την εποχή στην Αθήνα. Και συγκεντρώνουν πολλόν κόσμο, που βλέπει επίτελους καλό και βαθύτατα διδακτικό θέατρο. Ο Χώρος δεν μου επιτρέπει να σχολιάσω όλα τα θεατρικά κινήση. Άλλα και δεν χρειάζομαι πολλές στίλνες για να σάς πω ότι πρέπει να δητε τον «Ριχάρδο τον Β'» του Σαίξπηρ στο Βασιλικό Θέατρο και την «Ιωάννα της Λωρραίνης» του Μάξουελ Άντερσον στο «Ρέξ».

Ο Σαίξπηρ, καθώς θα ξέρετε, διάλεξε για μερικά έργα του πρόσωπα της ιστορίας, πρόσωπα πραγματικά. Είναι τα έργα του εκείνα που τα όνομασαν «ιστορικά». Και σ' αυτήν άκριβως τη σειρά των «ιστορικών» έργων άνηκει ο «Ριχάρδος ο Β'», δυνατή θεατρική δημιουργία, που δείχνει τις μοναδικές ικανότητες του μεγάλου Άγγλου δραματουργού. Έχει μεταφραστεί ώραιότατα, σε στίχους ομοιόμορφου και νοητού, από τον κ. Κ. Καρθαίο και παίζεται με έπιτυχία από τον θίασο του Βασ. Θεάτρου. Είναι μια παράσταση που αξίζει να την δητε.

**

Άλλά δεν πρέπει να χάσετε ούτε την «Ιωάννα της Λωρραίνης». Ο συγγραφέας της είναι από τους πιο όνομαστους της Αμερικής και το έργο του αυτό από τα καλύτερά του. Πρέπει όμως να προσέξετε πολύ για να καταλάβετε την αξία του. Δεν μοιάζει με τ' άλλα θεατρικά έργα, παρουσιάζει έναν δολόκληρο θίασο πάνω στη δουλειά του, δίνει μαζί πρόβα και παράσταση και ξαφνιάζει στην αρχή το θεατή όσωπο να τον κερδίση δολόκληρον και τότε να του προσφέρει μια σπάνια ευχαρίστηση κ' ένα σημαντικό κέρδος.

Άλήθεια, όποιο παρακολούθηση με προσοχή το έργο του Άντερσον, πολλά έχει να σκεφθή, πολλά να μάθη και πολλές από τις μεγάλες άπορίες που του προκαλεί ο κόσμος θα λύση. Ο Άντερσον γυρίζει στα περασμένα και ερμηνεύει τη δραματική ζωή της μεγάλης ήρωίδας της Γαλλίας, της Ιωάννας της Λωρραίνης, αλλά για να κάμη μερικώς χρήσιμες συγκρίσεις και για να δείξει πως τα βασικά προβλήματα της ζωής είναι πάντα τα ίδια σε όλες τις εποχές και σε όλους τους ανθρώπους. Αξίζει να πάτε στο «Ρέξ», και για έναν άλλο άκομη λόγο: για να δητε και την Βάσω Μανωλίδου, μίαν από τις καλύτερες σημερινές πρωταγωνίστριές μας, που έλειψε κάμποσο καιρό στην Αμερική και γύρισε τώρα γεμάτη όρεξη και πείρα.

Τα βιβλία της Εργατικής Έστιας

Δεν περιορίζει τα δημοσιεύματά της η «Εργατική Έστια» μόνο στο περιοδικό του. Έδωσε δική της Βιβλιοθήκη και πρόσφατα, σε μικρό σχετικώς χρονικό διάστημα, να παρουσιάσει δύο ώραια και χρήσιμα βιβλία, που διαβάστηκαν και θα διαβαστούν πολύ από κάθε εργαζόμενο άνθρωπο, από κάθε Έλληνα που θέλει να μάθει, να πλουτίσει τις γνώσεις του, να δώσει χαρά στην ψυχή του, να δει τι γίνεται γύρω του, πως σκέπτονται και πως ζουν οι άλλοι άνθρωποι άλλοτε και τώρα και να γίνει καλύτερος.

Το πρώτο βιβλίο της Βιβλιοθήκης της «Εργατικής Έστιας» είναι μια μικρή αλλά ώραιότατη και διδακτικώτατη μελέτη του Άγγλου καθηγητού Γκίλμπερτ Μάρου, που πολύ άγάπησε την άρχαία Ελλάδα και καλεί και τους άλλους να την αγαπήσουν και να πάρουν διδάγματα από τη ζωή της κ' από τα κατορθώματά της. Τίτλος της: «Η αξία της Ελλάδος για το μέλλον του κόσμου». Και μεταφραστής της ο κ. Πάνος Μητσόπουλος, που εφρόντισε όχι μόνο να μεταφέρει τις σκέψεις του Άγγλου σοφού με άκριβεια και καλλιέπεια στη γλώσσα μας, αλλά και να τις συνοδεύσει μ' έναν επίλογο, που αναφέρεται στα μεγάλα προβλήματα της εποχής μας και που, πρέπει με πολλή προσοχή να διαβαστεί από κάθε σημερινό ζωντανό άνθρωπο.

Το δεύτερο βιβλίο είναι μια συλλογή εργατικών δημοτικών τραγουδιών, με σχόλια, με πληροφορίες, με γενικές και ειδικές παρατηρήσεις. Η εργασία αυτή έγινε από τον ποιητή κ. Πάνο Σπάλα, που ξέρει ν' ακούει τη φωνή του λαού, που πάει κοντά στη δουλειά του, στο μόχθο του, στα μεράκια του, στα τραγούδια του, που τα μαζεύει όλ' αυτά και κάνει ένα ώραιο βιβλίο. Πρέπει να το ζητήσετε και να το διαβάσετε το βιβλίο αυτό. Είναι η ζωή σας όσως φαίνεται στα τραγούδια σας. Είναι δηλαδή η πιο άληθινή ζωή σας.

Σας συνιστώ ακόμα να διαβάσετε, από τα πολλά που κυκλοφορούν αυτόν τον καιρό, ένα βιβλίο έπικαιρο, που θα σάς εξηγήσει πως άρχισε τη ζωή του και πως θανατοώρησε ο πιο μεγάλος λαός του καιρού μας: Την «Ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών» του Μωρού. Έχει πολλές και πυκνοτυπωμένες σελίδες το βιβλίο αυτό, περισσότερες από τετρακόσιες πενήντα, μά όλες είναι καλογραμμένες και ζωντανές. Σιγά-σιγά πρέπει να τις διαβάσετε.

Ο Διδακτικός κινηματογράφος

Είναι πολλά, παραπολλά, τα φίλμ που προβάλλουν οι Αθηναϊκοί κινηματογράφοι. Δεν εφθάσαμε ακόμα στην εποχή που παρουσιάζουν τις μεγάλες έπιτυχίες των, αλλά και οι, δίνουν

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Το Θεατρικό της Μαριονέτας, — πώς λειτουργεί και πόσο άρέσει έγραψαμε στο προηγούμενο τεύχος μας, — συνεχίζει με έπιτυχία τις παραστάσεις του.

—Στά. Υφαντουργεία Καρέλλα, στο Αμαλίο Ορφανοτροφείο, στην «Ελβετία», στο Κέντρο Εργαζόμενου Κοιτισού, σε άλλα κέντρα εργασίας, σκόρπισε το γέλιο και καταχειροκροτήθηκε.

—Το Θεατρικό της Μαριονέτας θα εφρασθή το χειμώνα και υποσχεται πολλές εκπλήξεις στους φίλους του.

τώρα, προπάντων, οι, εδωσαντες β' δεκαπενθήμερο του Νοεμβρίου, ήταν άρκετά εύπρόσωπο. Ο θεατής βλέπει τη νέα αυτή τέχνη σ' έναν όργανο, που άσφαλώς θα την οδηγήση σε σπουδαίες κατακτήσεις. Μην ξεχνάτε ότι η ζωή του κινηματογράφου δεν έχει πίσω της παρά λίγες δεκαετηρίδες και δεν πρέπει να υποτιμάτε ένα σημαντικότατο γεγονός: ότι μέσα σ' αυτά τα λίγα χρόνια έγιναν δυο φοβεροί παγκόσμιοι πόλεμοι, που δεν ήταν δυνατόν παρά να κρατήσουν σε καθυστέρηση, όπως τόσες άλλες προσπάθειες, και τον κινηματογράφο.

Άλλ' ο προσεκτικός θεατής βλέπει στο πλήθος των μεταπολεμικών ταινιών κ' έναν άναγωνισμό που δείχνει τη ζωτικότητα των μεγάλων εθνών και την ικανότητά τους να γυρίζουν γρήγορα στα ερηνικά τους έργα και να βρίσκουν άμέσως το ρυθμό της ζωής τους. Ο άγγλικός ίδιος κινηματογράφος και ο αμερικάνικος δίνουν μια μάχη, που όλο και νέα προβλήματα θέτει και λύνει, όλο και σε νέα κατορθώματα καταλήγει. Κι' άγ' η αμερικάνικη παραγωγή ήταν και προπολεμικώς πλούσια και δεν κάνει τώρα παρά να συνεχίζει προσπάθειες βαλμένες σε καλό δρόμο, η άγγλική παραγωγή, που πριν από το 1940 λίγες πραγματικά μεγάλες έπιτυχίες είχε να παρουσιάση, βρίσκεται αυτή τη στιγμή σε ώραιο καλπαρόμ και κάθε τόσο προσφέρει ευχαρίστες εκπλήξεις.

Όπωσδήποτε, ο κινηματογράφος δεν είναι μόνο θέαμα και διασκέδασση. Είναι και σχολείο. Κι' αυτόν κυρίως θα σάς συνιστώσα. Όταν προβάλλεται φίλμ με ιστορικό ή διδακτικό περιεχόμενο (δηλ. φίλμ που δείχνει μακρινές και άγνωστες χώρες, ανθρώπους και ζωα που μόνο τ' όνομά τους ξέρουμε, εργαστήρια, βιομηχανίες, καλλιέργειες, οι, τελοσπάντων πλουτίζει τις γνώσεις του σημερινού ανθρώπου που είναι υποχρεωμένος να μαθαίνει πολλά, όταν προβάλλεται τέτοιο φίλμ, να το προτιμάτε. Θα διαθέσετε δυο ώρες, αλλά θα έχετε πάρε μαζί σας δολόκληρους κόσμους. Και σημειώστε ότι ο διδακτικός κινηματογράφος ούτε σπάνιος είναι ούτε λιγώτερο ευχάριστος από τον άλλον. Φτάνει να είναι καλός στο είδος του.

ΕΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Ο άνακριτής παρακολουθούσε στο σπίτι του το μάθημα βιολιού που έπαιρνε ή κόρη του.

— Πρέπει να έχετε ύπ' όψη σας, έλεγε ο καθηγητής, ότι ένας καλός βιολιστής χαλαρώνει πάντα τις χορδές όταν τελειώσει το παίξιμο και πρόκειται να βάλει το βιολί και το δοξάρι στη θήκη τους. Δέν πρέπει να ξεχνάτε ποτέ να κάνετε και σεις το ίδιο, δεσποινίς.

Έκείνη την ώρα κτύπησε το τηλέφωνο. Ο άνακριτής σήκωσε το άκουστικό, άκουσε μερικές στιγμές και έλεγε:

— Έρχομαι άμέσως!

*

Ο άνακριτής είχε κληθί στο σπίτι ενός διασήμου βιολιστού.

Ο δυστυχισμένος καλλιτέχνης είχε βρεθί νεκρός άπάνω στο ντιβάνι του δωματίου του. Στα χέρια του κρατούσε σφιχτά ένα περιτρώφο.

Ο άνακριτής έκαμε τις πρώτες ανακρίσεις, βοηθούμενος από τον ύπρητή του θύματος. Έπάνω στο τραπέζι βρισκονταν, μέσα στη θήκη τους, το βιολί και το δοξάρι του μουσικού. Ο άνακριτής άνοιξε τη θήκη, εξέτασε με προσοχή το όργανο και έπειτα μπροστά στον κατάπληκτο ύπρητή έπαιξε ένα εϋθύμο σκοπό.

— Ωραίο βιολί, έλεγε άποτεινόμενος στον ύπρητή του θύματος. Και τώρα πείτε μου, ότι γνωρίζετε πάνω σ' αυτή την υπόθεση.

— Είναι άπλό, άπάντησε εκείνος. Όπως κάθε βράδυ, ο κύριός μου έπαιξε βιολί, μου ζήτησε τη γνώμη μου στα άστεια άν έπαιζε καλά, τον θυμάμαι το δυστυχισμένο, σαν να ήταν τώρα, που άνοιξε τη θήκη και έβγαλε μέσα το βιολί και το δοξάρι. Ήταν ή τελευταία του φορά, άλλοίμονο. Τόν καληνύχτισα κι' άνέβηκα στο δωμάτιό μου. Έπειτα από λίγα λεπτά άκουσα έναν πυροβολισμό, κατέβηκα κατατρομαγμένος και άντίκρισα τον κύριό μου νεκρό, στη στάση άκριβώς που τον βλέπετε Είδοποίησα άμέσως την άστυνομία για την άυτοκτονία...

— Δές ψέματα, φώναξε ο άνακριτής. Σϋ τον σκότωσες!

*

Πραγματικά, ύστερ' από εξάντλητικές ανακρίσεις, ο ύπρητής ώμολόγησε το έγκλημά του. Και μάλιστα άπεδείχθη ότι μπήκε ύπρητής στο σπίτι του καλλιτέχνη, για να τον έκδικηθί από έρωτική άντιζηλία.

Ποιά ήταν όμως άραγε ή άπόδειξι που επέτρεψε στον άνακριτή να άνακαλύψει το δράστη;

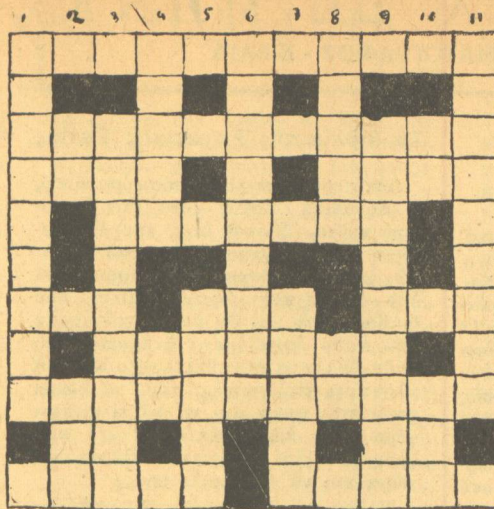
ΚΑΙ ΜΙΣΟ...

Σ' ένα πιάτο ύπάρχουν πορτοκάλλια. Παίρνει ένας τα μισά και μισό πορτοκάλλι. Παίρνει άλλος, άπ' τα υπόλοιπα τα μισά και μισό πορτοκάλλι. Τέλος παίρνει κάποιος τρίτος, τα μισά, άπ' εκείνα που έμειναν, και μισό πορτοκάλλι.

Κανένα πορτοκάλλι δέν έμεινε στο πιάτο και κανένα δέν κόπηκε...

Πόσα ήσαν τα πορτοκάλλια και πόσα πήρε ο καθένας;

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

Όριζοντίως: 1) Λέγεται και φάμπρικα. 3) Γραμματεϋς (δημοτική). 4) Πονώ (καθαρεύουσα)—Μ' αυτόν στερεώνουμε στους τοίχους βαριά άντικείμενα (καθρέφτες, ράφια κλπ.). 5) Έτσι λέμε τις γυναίκες που, χωρίς να τις αγαπούμε ή να τις μισούμε, μόλις τις άνεχόμεθα (καθαρ., αϊτ. πληθ.). 7) Όμοιο σε έκταση και... άπαραίτητο στη Βυζαντινή μουσική—Θεός του πολέμου των Άρχαίων Έλλήνων και ίσχυρά ποδοσφαιρική όμós της Θεοσίνικης (δοτική)—Ίστιοπλοϊκός Όμιλος Μακεδονίας. 8) Τεραστία έκτασις της ρωσικής Άσίας, τόπος έξορίας και επί Τσαρών και επί λαοκρατίας... 9) Εκείνος που ύποφέρει άπ' τα νεύρα του. 10) Έάν—ΗΛ. 11) Χωρίς αυτό, δέ μπορούμε ν' άγοράσουμε τίποτα—Νησάκι μπροστά στον Αϊβάνα. **Καθέτως:**

1) Είναι το όπλο του εργάτη, στη δουλειά του. 2) ΡΛ—Ή ώραιότερη έποχή του έτους (καθαρ.). 3) Καλωσύνη (άπ' τη λέξι «αγαθός»). 4) Όπλο που χρησιμοποιήθηκε πολύ, άπ' τους Ίταλούς, στον πόλεμο της Άλβανίας (γεν. πληθ.).—ΙΡ. 5) Βγάζει τα παιό φημισμένα πούρα. 6) Κατασκευάζει παπούτσια. 7) Τό αντίθετο του «έφυγες». 8) Έξάστημα του άργαλειού. που πετά... Δέκατος πέμπτος. 9) Τό τροπάριόν της άκοϋμε κάθε Μεγάλη Τρίτη, στην έκκλησία. 10) Τα 2)3 της όκάς...—Καρφι (καθαρ., δημοτική). 11) Δουλεύει στα νοσοκομεία και περιποιείται τους άρρώστους.

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ

Έπάνω στο τραπέζι τοποθετείτε δυό μολύβια με μύτη, το ένα έπάνω στο άλλο, σε σχήμα σταυρού. Άπευθύνεσθε σ' ένα φίλο σας και του λέτε:

—Μέ δυό μολύβια είναι εύκολο να σχηματισθί σταυρός. Μπορείς όμως να κάνεις σταυρό χρησιμοποιώντας ένα μολύβι μόνο:

Έννοείται ότι ή άπάντησι θα είναι ή κοροΐδια ή καμιά κουταμάρα. Θα βρεθοϋν διάφορες λύσεις, άσχετες με εκείνο που ζητείτε. Ίσως σάς προτείνουν να σπάσουν το μολύβι στη μέση, για να κάνουν σταυρό.

Τελικά άπ φασίζετε να δώσετε τη λύση: Παίρνετε το ένα μολύβι και σχεδιάζετε έπάνω στο χαρτί ένα σταυρό...

ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ

Παίρνετε ένα γυάλινο δοχείο γεμάτο νερό και στον πυθμένα του τοποθετείτε ένα μικρό μπουκαλάκι που περιέχει μαύρο κρασί. Το μπουκαλάκι αυτό το κλείνετε σφικτά με φελλό τρυπημένο έλαφρά στη μέση. Θα έχετε έτσι το ήφαιστειό σας και μάλιστα έν ενεργεία...

Είναι γνωστό ότι λόγω της διαφοράς πυκνότητος των δύο υγρών, το νερό θα μπη στο μπουκαλάκι και θα διώξη άπ' εκεί το κρασί, το όποιον θα φεύγει λίγο-λίγο προς τα έπάνω, σχηματίζοντας ένα λεπτό κόκκινο νήμα.

Μπορείτε να κάνετε γραφικότερο το πείραμα αυτό, με τον έξης τρόπο: ρίχνετε γύψο στον πυθμένα του δοχείου και σχηματίζετε, γύρω άπ' το μπουκαλάκι, ένα μικρό σωρό, σα βουνό, το μπουκαλάκι θα σκεπασθί από το γύψο και άπ' τη μικρή τρύπα που θ' άφίσετε άπάνω άπ' το φελλό, θα ξεφεύγει το κρασί.

ΝΑΙ Ή ΟΧΙ;

1. Ή πόλις Δράμα, της βορείου Έλλάδος, είναι κτισμένη άμφιθεατρικά στην όχθη του ποταμού Νέστου και ύδρευεται άπ' αυτόν. Ναι ή όχι;

2. Οι πρώτοι σύγχρονοι Όλυμπιακοί άγώνες έγιναν το 1896 στο Λονδίνο και οι δεύτεροι στα 1909 στην Άθήνα. Ναι ή όχι;

3. Ή Άβησσυνία βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Άφρικής, στον Άτλαντικό Ώκεανό. Ναι ή όχι;

4. Ή νήσος Ίμβρος και ή νήσος Τένεδος άνήκουν στην Τουρκία και όχι στην Έλλάδα. Ναι ή όχι;

5. Ο Άυτοκράτωρ της Ρώμης Νέρων έλαβε μέρος στους άγώνες της Άρχαίας Όλυμπίας. Ναι ή όχι;

6. Ή Ρωσία, πριν άναμιχθί στον τελευταίο πόλεμο, βοηθούσε τη Γερμανία, στον πόλεμό της έναντιον της Άγγλίας και Γαλλίας, με διάφορα έφόδια. Ναι ή όχι;

ΑΠΡΟΟΠΤΑ

—Ποιό είναι το αντίθετο του 2;
—Πώς μπορούμε να γράψουμε τον αριθμό 100 μεταχειριζόμενοι 4 φορές τον αριθμό 9;

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ

(ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ)

Αίνιγμα: Ο Χρόνος, οι μήνες, οι μέρες (οι μέρες και οι νύχτες).

Τι είναι: Κινέζικος τίτλος, 2 πόλις της Τουρκίας, 3 ράτσα όρνιθων, 4 φάρμακο, 5 ίδρυτής της θρησκείας των άρχαίων Περσών, 6 έφευρέτης του τηλεφώνου.

Σταυρόλεξο. Όριζοντίως: 1 Δίας—Ιλύς, 2 γή—όχι, 3 Μάρκος—ός, ήνίων—σε, 6 μικτά, 7 Ιατρός, 8 ώδν—οί, 9 ήνια—Άσία. **Καθέτως:** 1 Δήμητρα, 2 άν—Ίων, 3 άγριος—οί, 4 σήκω—ίνα, 5 όνομα, 6 ίδς—Ίτέα, 7 λ.χ.—άκρίς, 8 υίός—τό, 9 Σίνας.

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

ΚΛΗΡΩΣΙΣ 28 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

ΚΕΡΔΗ: 12 ΣΠΙΤΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΗΤΑ 500.000.000

ΣΥΝΟΛΟΝ ΚΕΡΔΩΝ 1.500.000.000

ΤΑ ΔΥΟ ΠΡΩΤΑ ΣΠΙΤΙΑ ΤΕΛΕΙΩΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΣΙΩΣ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΑ

Άπό τους οίκους έπιπλώσεων και διακοσμήσεων: ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ «ΓΕΟ»: ΑΘΗΝΑΙΟΣ—ΒΑΡΑΓΚΗΣ, ΝΙΚΟΥ—ΚΑΨΗΣ, Ι. ΦΙΛΙΠΠΟΥ «ΣΤΥΛ», ΑΡΩΝΗΣ—ΠΟΥΣΙΟΣ, εις τας προθήκας των όποιων και είνε εκτεθειμένα μαζί με τους ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ ΤΑΠΗΤΑΣ, με τους όποιους συμπληροϋται ή έπίπλωσις. Τα ΠΟΛΥΦΩΤΑ, έξ όλοκλήρου ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΝΑ, ήγοράσθησαν από το «ΑΚΡΟΝ», (Σταδίου 26) και έκτίθενται εις τας αίθούσας του. ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ, ΨΥΓΕΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΙΚΑΙ ΚΟΥΖΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΑΓΕΙΡΙΚΑ ΣΚΕΥΗ, όλοκληρώνουν μίαν άξιοζήλευτον περιουσίαν, της όποιας θα γίνουν κάτοχοι

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ εκ των τυχερών του

ΛΑΧΕΙΟΥ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

που μαζί με άλλους δέκα τυχερούς θα κερδίσουν τα

12 ΣΠΙΤΙΑ

τα όποια δίδει έν συνόλω το έφετεινόν Λαχείον εκτός των 500.000.000 δραχμών εις μετρητά που θα κερδίσουν οι άλλοι τυχεροί.

*

ΜΕ ΤΟ ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

λύετε το πρόβλημα της στέγης, το πρόβλημα της προικός της θυγατρός σας, το πρόβλημα της ζωής σας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΗΔΗ ΤΑ ΟΛΙΓΑ ΕΝΑΠΟΜΕΙΝΑΝΤΑ ΛΑΧΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ "ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ,"

1. — ΓΚΙΑΜΠΕΡΤ ΜΑΡΡΥ:

«Ή άζία της Έλλάδος για το μέλλον του Κόσμου». Μετάφραση και έπιλεγόμενα ΠΑΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

2. — ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ:

«Τό Έργατικό Δημοτικό Τραγούδι». Προλεγόμενα ΠΑΝΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ.

Σε όλα τα Βιβλιοπωλεία.

